

CRNA GORA

MINISTARSTVO FINANSIJA

NACIONALNI KOMITET ZA TRGOVINSKE OLAKŠICE

STRATEGIJA TRGOVINSKIH OLAKŠICA 2018-2022

Mart, 2018

Pripremu Strategije podržala:

IZVRŠNI REZIME

Pridruživanje Evropskoj uniji i integracije u multilateralne i regionalne trgovinske tokove za Crnu Goru predstavljaju strateško opredjeljenje, koje podrazumijeva prihvatanje i implementaciju usvojenih vrijednosti i standarda u čitavom nizu oblasti, uključujući i prekograničnu trgovinu.

To opredjeljenje potvrđeno je ratifikacijom Protokola o izmjenama i dopunama Sporazuma iz Marakeša o osnivanju Svjetske Trgovinske Organizacije (Sporazum o trgovinskim olakšicama) i Dodatnog Protokola 5 Centralnoevropskog Sporazuma o izmjeni i pristupanju Sporazumu o slobodnoj trgovini (CEFTA Dodatni protokol 5). Pored toga, Programom ekonomskih reformi za Crnu Goru 2018-2020, kao jedan od strateških razvojnih ciljeva definisan je održiv i inkluzivan ekonomski rast koji će doprinijeti smanjenju razvojnog jaza između Crne Gore i prosjeka EU, kao i povećanju kvaliteta života svih njenih građan. Trgovinske olakšice u ovom Programu identifikovane su kao element koji, kroz eliminisanje barijera u trgovini, ima značajan uticaj na rast izvoza i povećanje konkurentnosti crnogorske privrede.

Osim što predstavlja odgovor na niz međunarodnih i nacionalnih obaveza koje proizilaze iz integracionih procesa a koje upućuju na potrebu dodatnog unapređenja efikasnosti prekogranične trgovine, ovom Strategijom se utvrđuje i zajednička agenda za sve nadležne organe u ovoj oblasti. Naime, Strategija trgovinskih olakšica predstavlja horizontalnu javnu politiku, a pojedine oblasti na koje se ona odnosi već su u manjoj mjeri obuhvaćene pojedinim strateškim dokumentima (Program ekonomskih reformi 2018-2020, Strategija integrisanog upravljanja granicom 2014-2018, Poslovna strategija Uprave carina 2016-2018). Koristeći navedene dokumente kao zajedničko polazište, ova Strategija donosi dodatnu vrijednost jer uvodi strateški pristup u regulisanju ove materije, a sa pomenutim dokumentima dijeli zajedničke ciljeve i principe i predstavlja logičan nastavak i nadogradnju dosadašnje javne politike u ovoj oblasti.

Koristeći iskustva i najbolje prakse koje se u ovoj oblasti primjenjuju, Crna Gora ovom Strategijom, na sistematičan način identifikuje sistemska uska grla u prekograničnoj trgovini i, u skladu sa svojim specifičnostima, utvrđuje strateški cilj, operativne ciljeve, pravce i prioritete djelovanja, kao i uloge i odgovornosti nadležnih državnih organa i udruženja privatnog sektora u tom procesu. Na ovaj način, definiše se petogodišnji okvir za izradu drugih sektorskih dokumenta za implementaciju konkretnih reformskih aktivnosti za olakšanje trgovine koji će podržati ciljeve ekonomskog razvoja Crne Gore, kao i ispunjavanje obaveza Crne Gore u skladu sa relevantnim međunarodnim i regionalnim sporazumima.

Strategija predviđa da će do 31. decembra 2022. godine, otkloniti administrativne neefikasnosti u prekograničnom prometu robe koje utiču na konkurentnost zemlje, i na taj način vrijeme kretanja robe preko crnogorskih granica smanjiti za 50 % u odnosu na vrijeme izmjereno u početnoj Studiji mjerenja prosječnog vremena puštanja roba iz 2016. godine, dok će se prateći troškovi smanjiti za 20%.

Za postizanje tog strateškog cilja, Strategija definiše pet „operativnih ciljeva“ i, s obzirom na svaki cilj, utvrđuje „mjere“ koje će implementirati nadležni organi, i to u najvećoj mjeri - Uprava carina, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i Granična policije, u saradnji sa privatnim sektorom.

Navedeni operativni ciljevi su sljedeći:

- **Unapređenje transparentnosti i pristupa informacijama** - obuhvata povećanje dostupnosti i kvaliteta informacija koje se odnose na prekograničnu trgovinu i uspostavljanje kontakt tačaka u okviru nadležnih organa koje će odgovarati na razumne upite zainteresovanih strana. Namjera je da se kroz transparente, javno objavljene i dosljedne procedure i pravila omogući svim zainteresovanim stranama da u potpunosti budu svjesni svojih prava i obaveza, unaprijedi odnos javnog i privatnog sektora, obezbjeđujući istovremeno otvorenost, međusobno poverenje i poštovanje;
- **Usklađivanje i racionalizacija formalnosti, dokumentacije i taksi** – podrazumijeva vršenje redovne revizije svih formalnosti, dokumentacije, taksi i naknada u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom roba u cilju minimiziranja administrativnih opterećenja poslovne zajednice;
- **Implementiranje procedura pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba** - obuhvata set mjera (poput proširenja primjene pojednostavljenih postupaka i ovlašćenih privrednih subjekata, uvođenje sistema obrade prije dolaska robe i ubzanje protoka kvarljive robe), koje imaju za cilj smanjenje vremena potrebnog za okončanje svih procedura u prekograničnom prometu, čija će se uspješnost pratiti kroz redovno sprovođenje Studije mjerenja prosječnog vremena puštanja roba;
- **Unapređenje saradnje i povećanje efektivnosti graničnih kontrola** – ima za cilj uspostavljanje i razvoj potpuno funkcionalnog sistema za upravljanje rizikom koji će obezbijediti identifikaciju i fokusiranje na pošiljke visokog rizika, razmjenu informacija i vršenje zajedničkih kontrola, kako bi se omogućio adekvatan balans između olakšavanja trgovine i zaštite javnih interesa;
- **Proširenje automatske obrade i elektronske razmjene podataka** - podrazumijeva razvoj i umrežavanje informacionih sistema organa nadležnih za prekogranični promet kojima se unapređuje komunikacija i razmjena podataka između nadležnih organa, kao i između njih i privrednih subjekata, čime se izbjegava dupliranje i smanjuje vrijeme zadržavanja robe.

Za svaki operativni cilj i svaku mjeru definisani su indikatori, i isti su namijenjeni nadležnim organima kao smjernice prilikom utvrđivanja mjera za sprovođenje Strategije. Takođe, namijenjeni su akterima koji vrše nadzor nad sprovođenjem Strategije prilikom utvrđivanja da li su zacrtani ciljevi ispunjeni na predviđeni način.

Pored toga, definisani su organi nadležni za sprovođenje mjera u cilju obezbjeđivanja adekvatnih kadrovskih resursa za realizaciju i uspostavljanja relevantnih polaznih osnova za mjerenje učinka, gdje je to potrebno.

Nacionalni komitet za trgovinske olakšice će biti nadležan za kontinuirano praćenje Strategije, što uključuje ocjenjivanje realizacije i godišnje izvještavanje Vlade o sprovođenju ciljeva i aktivnosti. NKTO će takođe biti zadužen za podršku institucijama koje sprovode aktivnosti definisane u ovoj Strategiji, uključujući pomoć u međuresornoj koordinaciji i kontaktima sa donatorima kako bi se, gdje je potrebno, dobila podrška za eksternu tehničku pomoć. Nacionalni komitet može formirati stalne ili ad hoc radne grupe, koje će biti zadužene za realizaciju pojedinih aktivnosti iz Akcionog plana za implementaciju Strategije.

Osnovni preduslov za realizaciju ove Strategije u praksi je efikasna saradnja i koordinacija između nadležnih, prije svega graničnih organa, kao i njihova saradnja sa privatnim sektorom i drugim državnim organima, institucijama i međunarodnom zajednicom.

STRATEGIJA TRGOVINSKIH OLAKŠICA

STRATEŠKI CILJ

Crna Gora će do kraja 2022. godine otkloniti administrativne neefikasnosti u prekograničnom prometu robe koje utiču na njenu konkurentnost, i na taj način smanjiti vrijeme potrebno za sprovođenje procedura za uvoz, izvoz i tranzit robe za najmanje 50%, a pripadajuće troškove za 20%.

OPERATIVNI CILJEVI I MJERE				2018				2019				2020				2021				2022			
CILJ		MJERA		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1	Unapređenje transparentnosti i pristupa informacijama	1.1.	Unaprijediti dostupost i kvalitet informacija																				
		1.2.	Implementirati kontakt tačke																				
2	Usklađivanje i racionalizacija formalnosti, dokumentacije i taksi	2.1.	Pojednostaviti i harmonizovati formalnosti i dokumentaciju																				
		2.2.	Redovno revidirati vrste i broj taksi i naknada																				
3	Implementiranje procedura pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba	3.1.	Redovno sprovoditi studije o prosječnom vremenu puštanja robe																				
		3.2.	Proširiti primjenu pojednostavljenih postupaka																				
		3.3.	U potpunosti implementirati program OPS																				
		3.4.	Uspostaviti sistem obrade prije dolaska robe																				
		3.5.	Ubrzati kontrolu i carinjenje kvarljive robe																				
4	Unapređenje saradnje i povećanje efektivnosti graničnih kontrola	4.1.	Implementirati sistem za upravljanje rizicima u UBHVF																				
		4.2.	Unaprijediti carinski sistem za upravljanje rizicima																				
		4.3.	Unaprijediti carinsku naknadnu kontrolu																				
		4.4.	Unaprijediti koordinaciju nadležnih graničnih organa																				
5	Proširenje automatske obrade i elektronske razmjene podataka	5.1.	Implementirati elektronsko podnošenje isprava																				
		5.2.	Implementirati Novi kompjuterizovani tranzitni sistem																				
		5.3.	Razviti informacioni sistem UBHVF																				
		5.4.	Inicirati projekat jedinstvenog šaltera za sprovođenje procedura u prekograničnom prometu																				

SADRŽAJ

IZVRŠNI REZIME	2
SKRAĆENICE I AKRONIMI	6
UVOD	7
POLAZNE OSNOVE	9
KONCEPT TRGOVINSKIH OLAKŠICA	9
MEĐUNARODNE OBAVEZE CRNE GORE	10
NACIONALNI DOKUMENTI KOJI DJELIMIČNO REGULIŠU OVU OBLAST	13
ANALIZA POSTOJEĆE SITUACIJE	17
STUDIJA MJERENJA PROSJEČNOG VREMENA PUŠTANJA ROBE 2016	20
ANALIZA VREMENA I TROŠKOVA IZVOZA I UVOZA	22
STRATEŠKI CILJ	24
OPERATIVNI CILJEVI I MJERE	25
OPERATIVNI CILJ 1 UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I PRISTUPA INFORMACIJAMA	26
OPERATIVNI CILJ 2 USKLADIVANJE I RACIONALIZACIJA FORMALNOSTI, DOKUMENTACIJE I TAKSI	28
OPERATIVNI CILJ 3 IMPLEMENTIRANJE PROCEDURA POJEDNOSTAVLJENOG I UBRZANOG PUŠTANJA ROBA	30
OPERATIVNI CILJ 4 UNAPRJEĐENJE SARADNJE I POVEĆANJE EFEKTIVNOSTI GRANIČNIH KONTROLA	33
OPERATIVNI CILJ 5 PROŠIRENJE AUTOMATSKE OBRADE I ELEKTRONSKE RAZMJENE PODATAKA	36
SPROVOĐENJE STRATEGIJE	39
PRAĆENJE SPROVOĐENJA, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA	39
NADLEŽNOST ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE	39
POČETNE RADNJE	42
UTVRĐIVANJE REDOSLJEDA I PRIORITETA REALIZACIJE	42
FINANSIRANJE SPROVOĐENJA STRATEGIJE	44
RIZICI I PRETPOSTAVKE	45

SKRAĆENICE I AKRONIMI

CEFTA	Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini
CIS	Carinski informacioni sistem
DP 5	Dodatni protokol 5
EU	Evropska unija
GIZ	Njemačka agencija za međunarodnu saradnju
IFC	Međunarodna finansijska korporacija
NCTS	Novi kompjuterizovani tranzitni sistem
NKTO	Nacionalni komitet za trgovinske olakšice Crne Gore
OPS	Ovlašćeni privredni subjekt
PKCG	Privredna komora Crne Gore
RASFF	Sistem brzog uzbunjivanja i obavješćavanja o direktnom ili indirektnom riziku za zdravlje ljudi koji potiče od hrane ili hrane za životinje
STO	Svjetska trgovinska organizacija
TFA	STO Sporazum o trgovinskim olakšicama
TFSP	Program podrške trgovinskim olakšicama
UNCTAD	Konferencija Ujedinjenih nacija o trgovini i razvoju
UNECE	Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu
WBG	Grupacija Svjetske banke

UVOD

Vlada Crne Gore je na sjednici, održanoj 13. aprila 2017. godine usvojila Informaciju o obavezama iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama sa Planom tehničke pomoći za punu implementaciju Sporazuma.

S tim u vezi, Vlada je Zaključkom broj 07-1187 od 20. aprila 2017. godine, zadužila NKTO da se obrati međunarodnim donatorima za obezbjeđivanje tehničke pomoći za realizaciju prioriternih oblasti Sporazuma, uključujući i pripremu Strategije trgovinskih olakšica. Za realizaciju ovog zaključka, Ministarstvo finansija je u ime NKTO obezbijedilo podršku Međunarodne finansijske korporacije – članice Grupacije Svjetske banke.

Ministarstvo finansija je formiralo radnu grupu za izradu strategije koju su činili predstavnici sljedećih institucija: Ministarstvo finansija, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava carina, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Uprava policije, Privredna komora, Udruženje trgovine i Udruženje špeditera Privredne komore.

Strategija identifikuje prioritetne operativne ciljeve i mjere od čijeg ispunjavanja se očekuje da u značajnoj mjeri doprinesu olakšanju prekogranične trgovine u Crnoj Gori. Obim i dinamika aktivnosti utvrđeni su objektivno, uvažavajući postojeća realna ograničenja - poput ograničenih administrativnih kapaciteta i limitirane primjene informacionih tehnologija u poslovanju državnih organa.

Strategiju prati Akcioni plan za njeno sprovođenje koji sadrži sve neophodne elemente za uspješno upravljanje procesom reformi (indikatore, aktivnosti, nadležnosti, rokove i izvore finansiranja).

U pripremi Strategije primjenjivao se sljedeći metodološki pristup:

- Strategija se bazira na odredbama STO Sporazuma o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5 u dijelu mjera nacionalnog karaktera čija implementacija direktno zavisi od nadležnih institucija Crne Gore. Strategijom su obuhvaćene mjere međunarodne saradnje, odnosno obaveze izvještavanja CEFTA Sekretarijata koje proizilaze iz odredaba DP5. Strategijom i Akcionim planom nijesu obuhvaćene mjere koje su predviđene DP5, a koje se preduzimaju na regionalnom nivou, budući da njihova implementacija ne zavisi u značajnoj mjeri od nadležnih državnih organa i institucija Crne Gore;
- Za analizu postojeće situacije i identifikovanje prioriternih oblasti reforme korišćene su nacionalne studije u pogledu stanja trgovinskih olakšica koje su urađene u prethodnom periodu, kao i Indiktor prekogranične trgovine iz Izvještaja Grupacije Svjetske banke o lakoći poslovanja (Doing business report);
- Strategija se fokusira na prioritetne ciljeve koji proizilaze iz ocjene stanja u pomenutim dokumentima. Reforme u oblastima koje nijesu identifikovane kao prioritet na strateškom nivou biće obuhvaćene pravcima djelovanja nadležnih organa i obrađene kroz sektorska i druga poslovna dokumenta;
- Operativni ciljevi su usmjereni ka realnim efektima i rezultatima a ne prema aktivnostima i proizvodima (propisima i drugim dokumentima). Za svaki operativni cilj dati su konkretni i mjerljivi indikatori učinka koji će omogućiti da se godišnje sprovodi monitoring napretka u pogledu ostvarivanja

zacrtnih ciljeva. Sve mjere koje proizilaze iz operativnih ciljeva, takođe, sadrže indikatore uz pomoć kojih će se pratiti stepen realizacije i preduzimati eventualne korektivne mjere. Akcioni plan sadrži indikatore koji su direktno povezani sa aktivnostima koje je potrebno preduzeti radi realizacije mjera utvrđenih Strategijom i koji su fokusirani na operativne rezultate. U cilju poboljšanja pozicije Crne Gore u međunarodnim istraživanjima o prekograničnoj trgovini, prilikom definisanja indikatora u najvećoj mogućoj mjeri korišćeni su pokazatelji relevantnih međunarodnih organizacija (EU Customs blueprint, OECD Trade facilitation indicators, WCO, WBG, UNECE indikatori i dr.) koje sprovode periodična istraživanja iz ove oblasti i vrše rangiranje država po tom osnovu;

- Akcioni plan sadrži podatke o izvorima finansiranja i potrebnu eksternu tehničku pomoć i unapređenje kapaciteta za realizaciju pojedinih aktivnosti. Izvorima finansiranja utvrđeno je da će sredstva potrebna za realizaciju biti obezbijeđena dijelom iz državnog budžeta u okviru redovnih budžetskih sredstava nadležnih institucija, a dijelom iz međunarodnih fondova, domaćih i međunarodnih donacija, kao i iz sredstava predpristupne pomoći. Identifikovane su tri mjere za koje u ovom trenutku ne postoje planirani izvori finansiranja (Implementacija elektronskog podnošenja isprava, Razvoj informacionog sistema Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Iniciranje projekta jedinstvenog šaltera za sprovođenje procedura u prekograničnom prometu). U slučaju ovih mjera, inicirane su dodatne konsultacije sa međunarodnom zajednicom kako bi se identifikovali optimalni modeli implementacije i finansiranja.
- U izradi Strategije umjesto metode javnih konsultacija sa privatnim sektorom, korišćen je pristup njihovog aktivnog učešća. Nevedeno učešće realizovano je na dva nivoa: kroz članstvo u radnoj grupi za izradu Strategije (Privredna komora Crne Gore, Udruženje špeditera i Udruženje trgovine) i kroz postupak usaglašavanja i usvajanje od strane Nacionalnog Komiteta za trgovinske olakšice (Privredna komora Crne Gore, Udruženje špeditera Privredne komore, Udruženje trgovine Privredne komore, Udruženje malih i srednjih preduzeća i preduzetnika Privredne komore, Montenegro Biznis Alijansa i Unija poslodavaca Crne Gore).
- U dijelu konceptualnog i metodološkog formulisanja Strategije, u potpunosti su uvažene sugestije nadležnog Direktora za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje sprovođenja strategija Ministarstva evropskih poslova.

POLAZNE OSNOVE

KONCEPT TRGOVINSKIH OLAKŠICA

Trgovinske olakšice su koncept usmjeren na sistemsko stvaranje optimalnog okruženja za obavljanje spoljnotrgovinskog poslovanja. Smanjenjem kompleksnosti, vremena i troškova sprovođenja procedura u prekograničnom prometu robe, trgovinske olakšice obezbjeđuju da se ove procedure odvijaju na efikasan, transparentan i predvidljiv način.

Trgovinske olakšice pokrivaju širok spektar oblasti i aktivnosti kao što su:

- Usklađivanje i unapređenje važećih zakona i propisa koji se bave međunarodnim prometom robe;
- Pojednostavljenje administrativnih i graničnih formalnosti, praksi i dokumenata;
- Razvoj i integracija informacionih sistema različitih graničnih organa kako bi se unaprijedila razmjena informacija;
- Transparentnost koja podrazumijeva da su informacije o carinskim i drugim relevantnim propisima javno objavljene i lako dostupne svim zainteresovanim stranama.

Svoj globalni značaj, ali i obaveznost, ovaj koncept je dobio zaključivanjem STO Sporazuma o trgovinskim olakšicama u decembru 2013. godine, koji je Crna Gora ratifikovala 27. marta 2016. godine, a kojim se članice STO obavezuju da sprovedu čitav set mjera kako bi dodatno unaprijedili i olakšali međunarodnu trgovinu.

Slijedeći ovaj primjer, a imajući u vidu da nisu sve CEFTA ekonomije ujedno i članice STO-a, CEFTA strane su potpisale DP 5 kojim su se sporazumjeli da dodatno eliminišu prepreke u njihovoj međusobnoj trgovini kroz:

- usklađivanje inspekcijskih gračnih kontrola bez narušavanja njihove svrhe, pravilnog sprovođenja ili njihove efikasnosti;
- ulaganje u informacione i komunikacione tehnologije kako bi se obezbijedila elektronska razmjena dokumenata, podataka i informacija između CEFTA strana;
- unapređenje kvaliteta analize rizika;
- međusobno priznavanje sertifikata ovlašćenih privrednih subjekata (OPS).

MEĐUNARODNE OBAVEZE CRNE GORE

Glavne međunarodne obaveze Crne Gore u pogledu trgovinskih olakšica sadržane su u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, Privremenom sporazumu o trgovini i trgovinskim pitanjima i relevantnim pregovaračkim poglavljima, STO Sporazumu o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5.

1. **PRISTUPANJE EVROPSKOJ UNIJI** - Crna Gora je 15. decembra 2008. godine aplicirala za članstvo u Evropskoj uniji. Nakon pozitivnog mišljenja Evropske komisije o aplikaciji 2010., pregovori o pristupanju formalno su započeti u junu 2012. godine. Kao uslov za članstvo, Crna Gora je u obavezi da usvoji, implementira i primijeni svu postojeću pravnu tekovinu EU („acquis“). Trenutno (mart, 2018) otvoreno je 30 od 35 poglavlja pravne tekovine za pregovore, od kojih su 3 privremeno zatvorena.

Od posebne važnosti za ovu Strategiju je pregovaračko poglavlje o carinskoj uniji (Poglavlje 29), kojim se od Crne Gore zahtijeva usklađivanje zakonodavstva u carinskoj oblasti, dokazivanje postojanja odgovarajućih kapaciteta za sprovođenje i izvršenje i pristupanje zajedničkim računarskim sistemima EU; poglavlje o bezbjednosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici (Poglavlje 12); i poglavlje o pravosuđu, slobodi i bezbjednosti (Poglavlje 24), koje obuhvata granične kontrole.

Ključni značaj pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji u kontekstu ove Strategije je u tome što će se zahtijevati da sve reforme za olakšavanje trgovine - npr. unaprjeđenja u zakonodavstvu, procedurama, informacionim sistemima – budu primenjene na način koji je u potpunosti usklađen sa modelom EU.

2. **SPORAZUM O TRGOVINSKIM OLAKŠICAMA STO (TFA)** - Crna Gora je STO Sporazum o trgovinskim olakšicama ratifikovala 27. marta 2016. godine i zvanično obavijestila STO o prihvatanju 10. maja 2016. godine. Na nivou STO, Sporazum je stupio na snagu 22. februara 2017. godine, nakon što su ga usvojile dvije trećine članica STO-a, i za Crnu Goru je obavezujući od tog datuma.

Sporazum o trgovinskim olakšicama sadrži „odredbe o posebnom i diferencijalnom tretmanu“ koje imaju za cilj da podrže zemlje članice u razvoju (i najmanje razvijene zemlje članice), u njegovom sprovođenju. Ove odredbe dopuštaju svakoj od ovih članica da sama utvrdi:

- kada će sprovoditi i svaku tehničku mjeru novog sporazuma, na osnovu sopstvene procjene svojih kapaciteta i prioriteta, i
- za koju od tih tehničkih mjera će zemlji trebati eksterna tehnička podrška i podrška za unapređenje kapaciteta za njeno sprovođenje.

Crna Gora je 7. oktobra 2014. godine STO-u podnijela notifikaciju za mjere koje spadaju u “kategoriju A”- mjere su već implementirane, odnosno koje je spremna da sprovede od dana stupanja na snagu Sporazuma.

“Kategorije B” (mjere za čiju implementaciju je potrebno dodatno vrijeme) i “kategorije C” (mjere koje zahtijevaju dodatno vrijeme i eksternu tehničku podršku kako bi bile implementirane) notifikovane su 31. maja 2017. godine.

Tabela 1 Pregled kategorija B i C i rokovi implementacije

KATEGORIJE B
(Dodatno vrijeme)

2020	7.4. Upravljanje rizikom
2020	7.5. Naknadna kontrola
2020	7.8. Ekspresne pošiljke
2022	11.5-10 Tranzitne procedure i kontrole

KATEGORIJE C
(Dodatno vrijeme+Tehnička podrška)

2022	1.2. Informacije dostupne putem interneta
2020	1.3. Kontakt tačke
2020	1.4. Notifikacije – obavještenja
2020	5.1. Obavještenje za poboljšane kontrole ili inspekcije
2020	6.1. Opšta pravila o provizijama i naknadama nametnutim prilikom uvoza ili izvoza ili u vezi sa uvozom i izvozom
2022	7.1. Obrada prije dolaska robe
2020	7.6. Mjerenje i objavljivanje prosječnog vremena puštanja roba
2020	7.9. Kvarljiva roba
2024	10.4. Princip jednog prozora

1. **CEFTA DODATNI PROTOKOL (DP) 5** - CEFTA Dodatni protokol predstavlja regionalni sporazum o trgovinskim olakšicama i odnosi se na sve CEFTA potpisnice, bez obzira da li su članice STO ili ne. Potpisan je 26. maja 2017. godine, u crnogorskom Parlamentu ratifikovan je 26. decembra 2017. godine, a na snagu će stupiti nakon što ga ratifikuju tri CEFTA članice. Instrument ratifikacije Crna Gora je dostavila 6. marta 2018. godine.

DP 5 je trenutno ratifikovan u još dvije CEFTA strane (Makedonija i Moldavija), i isti će stupiti na snagu 30 dana nakon prijema trećeg instrumenta ratifikacije, a što se očekuje u najkraćem roku.

Pored odredbi koje su identične sa odredbama iz STO Sporazuma o trgovinskim olakšicama, CEFTA DP5 propisuje i neke odredbe koje zahtijevaju snažniju primjenu određenih mjera, poput:

- odredbe koje zahtijevaju primjenu mjera od strane svih graničnih organa, ne samo Uprave carina (npr. mjere za žalbe, kazne i upravljanje rizicima);
- odredbe koje zahtevaju objavljivanje ne samo u štampanoj, već i u elektronskoj formi, na nacionalnom i engleskom jeziku (npr. mjera o objavljivanju informacija o naknadama i drugim dažbinama); i
- odredbe koje zahtevaju da državna uprava sprovede mjeru, a ne samo da uloži „najbolje napore“ u tom pravcu (na primjer, mjeru o elektronskim plaćanjima).

Pored gore navedenog, CEFTA DP 5 uključuje i dodatne zahtjeve namijenjene produbljivanju i jačanju prekogranične saradnje među članicama CEFTA-e koji se odnose na:

- razmjenu podataka o transakcijama i informacijama o riziku; i
- odredbe koje omogućavaju međusobno priznavanje statusa Ovlašćenog privrednog subjekta (OPS) među državama CEFTA-e.

NACIONALNI DOKUMENTI KOJI DJELIMIČNO REGULIŠU OVU OBLAST

Program ekonomskih reformi Crne Gore 2018-2020, Strategija integrisanog upravljanja granicom 2014-2018 i Poslovna strategija Uprave carine 2016-2018 uključuju određene elemente trgovinskih olakšica, koji su prikazani u daljem tekstu i uzeti u obzir prilikom izrade ove Strategije.

1. **PROGRAM EKONOMSKIH REFORMI CRNE GORE 2018-2020** - Vladin *Program ekonomskih reformi za Crnu Goru za period 2018-2020* ključni je nacionalni dokument koji se koristi u dijalogu sa Evropskom komisijom i državama članicama EU i predstavlja najvažniji strateški dokument zemlje za srednjoročno makroekonomsko i fiskalno programiranje. Ovaj dokument definiše strateški razvojni cilj Crne Gore na sljedeći način: *Održivi i inkluzivni ekonomski rast koji će doprinijeti smanjenju razvojnog jaza između Crne Gore i prosjeka EU¹, a time i poboljšanju kvaliteta života svih njenih građana.*

Identifikovane su dvije grupe mjera ekonomske politike za postizanje ovog strateškog razvojnog cilja: (i) mjere koje se odnose na jačanje makroekonomske stabilnosti zemlje i (ii) mjere usmjerene na rješavanje strukturnih problema u privredi, odnosno smanjenje ili eliminisanje prepreka ekonomskom rastu i jačanje ukupne konkurentnosti zemlje.

Jedan takav strukturni problem koji predstavlja značajnu prepreku ekonomskom rastu i konkurentnosti odnosi se na usku izвозnu bazu i nizak stepen diverzifikacije izvoza, za koje se tvrdi da doprinose visokom spoljnotrgovinskom deficitu Crne Gore, kao i nizak nivo dodatne vrijednosti u proizvodnji.

U cilju prevazilaženja ove prepreke, Program obavezuje na reformu trgovinskih olakšica u cilju postizanja strateških razvojnih ciljeva, propisujući da će Vlada sprovoditi ove reforme kroz uvođenje mjera iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP5. U tom smislu, a u cilju obezbjeđenja pune implementacije ovih Sporazuma, Program obavezuje na usvajanje Strategije trgovinskih olakšica i Akcionog plana za njenu implementaciju u 2018. godini. Očekuje se da će puna implementacija Sporazuma doprinijeti smanjenju trgovinskih troškova, redukovanju vremena zadržavanja na granici i unapređenju koordinacije i efikasnosti državnih organa nadležnih za prekogranično kretanje robe.

2. **STRATEGIJA INTEGRISANOG UPRAVLJANJA GRANICOM 2014-2018** - Primarni fokus Strategije integrisanog upravljanja granicom (IUG) Ministarstva unutrašnjih poslova za period 2014-2018 je bezbjednost. Njen cilj je „Da se osigura efikasan rad granične policije i drugih odjeljenja koja imaju nadležnost nad državnom granicom kako bi se zaštitila državna bezbjednost i sigurnost Evropske unije, posebno u borbi protiv ilegalnih migracija i prekograničnog kriminala”.²

¹ Mjeri se u smislu BDP po glavi stanovnika, izraženom u standardima kupovne moći. BDP po glavi stanovnika u Crnoj Gori iznosi 47% prosjeka EU.

² Vlada Crne Gore, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Strategija integrisanog upravljanja granicom za period 2014-2018 (od 4. marta 2014. godine).

Strategija integrisanog upravljanja granicom sadrži i neke elemente trgovinskih olakšica. Konkretno, u okviru strateškog cilja 4 - međuresorska saradnja, Strategija definiše aktivnosti i mjere radi njenog unapređenja.

Tabela 2 Strategija IUG: Aktivnosti i mjere koje sadrže elemente trgovinskih olakšica

AKTIVNOST	MJERE
Usklađivanje pravnog okvira	Unapređenje međuresorske saradnje kroz izmjene postojećeg Sporazuma o međusobnoj saradnji u IUG.
Koordinacija aktivnosti uključenih organa	Unapređenje međuresorske saradnje: • redovni sastanci Međuresorske komisije; • koordinacija rada Stručnih radnih timova; • analiza izvještaja o saradnji; • izrada godišnjeg izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije IUG.
	Koordinacija aktivnosti graničnih službi: • saradnja svih relevantnih organa; • planiranje i sprovođenje zajedničkih akcija na graničnim prelazima i u unutrašnjosti; • koordinacija rada graničnih službi na graničnim prelazima i u unutrašnjosti; • zajedničko korišćenje opreme; • zajedničke specijalizovane obuke; • planiranje i realizacija zajedničkih akcija; • redovni zajednički sastanci na svim nivoima.
Usaglašavanje i dalji razvoj standardnih procedura	Sprovođenje zajedničke analize rizika: • usaglašavanje metodologije za zajedničku analizu rizika sa CIRAM-om; • izrada zajedničke analize rizika.
Unapređenje saradnje u obuci	Sprovođenje zajedničke obuke: • analiza i ažuriranje programa zajedničke obuke/razmjene obuka; • zajednička obuka u skladu s ažuriranim programom obuke.
Komunikacija i razmjena informacija i podataka	Sprovođenje postojećeg sporazuma o saradnji između relevantnih organa: • inoviranje postojećih sporazuma i njihovo sprovođenje.
Interoperabilnost IT sistema	Uspostavljanje tehničkih preduslova za razmjenu informacija između relevantnih organa: • obezbjeđivanje standarda za zaštitu podataka; • sprovođenje ovlašćenog pristupa podacima u skladu sa Sporazumom o međusobnoj saradnji u IUG; • zajedničko planiranje i kupovina neophodne opreme po potrebi.

3. **POSLOVNA STRATEGIJA UPRAVE CARINE 2016-2018** - Ministarstvo finansija, Poslovnom strategijom Uprave carina za period 2016-2018, definiše viziju, misiju i sedam (7) strateških ciljeva. Jedan od strateških ciljeva odnosi se na olakšavanje trgovine - *Strateški cilj 4: Unapređenje trgovinskih olakšica i unapređenje partnerstva sa poslovnom zajednicom.*

Da bi se ostvario cilj olakšavanja trgovine, Poslovna strategija definiše sljedeće posebne ciljeve i aktivnosti na visokom nivou koje Uprava carina treba preduzeti. Navedeno uključuje mere za sprovođenje pojednostavljenih procedura, program OPS, postupak ekspresne pošiljke, automatizovane sisteme EU za uvoz i tranzit (SKU i NCTS) i komunikacione strategije za informisanje javnosti.

Tabela 3 Poslovna strategija Uprave carina: ciljevi i postupci trgovinskih olakšica

POSEBNI CILJEVI	AKTIVNOST
Implementacija novog i poboljšanje postojećih mehanizama za olakšavanje trgovine	1. Izrada smjernica za pojednostavljeni postupak na osnovu fakture, u skladu sa odredbama o primjeni Carinskog zakona; 2. Izrada smjernica za pojednostavljeni postupak na osnovu računovodstvene evidencije, u skladu sa odredbama o primjeni Carinskog zakona; 3. Sprovođenje aktivnosti u cilju implementacije OPS-a; 4. Učešće u pilot projektu - uzajamno priznavanje sertifikata OPS u zemljama CEFTA-e; 5. Izrada uputstva o tretmanu poštanskih pošiljki; 6. Izrada instrukcija za ekspresne pošiljke; 7. Izrada uputstava o stavljanju robe u putnički saobraćaj; 8. Priprema za realizaciju projekta uvođenja Sistema kontrole uvoza (SKU).
Preduzimanje aktivnosti za implementaciju novog računarskog tranzitnog sistema, kao i implementaciju konvencije o zajedničkom tranzitu i konvencije o olakšavanju trgovine robama	1. Implementacija tenderske procedure za projekat IPA 2014; 2. Uspostavljanje organizacione jedinice za tranzit i organizacione jedinice za pomoć korisnicima; 3. Sprovođenje svih neophodnih aktivnosti za nacionalnu implementaciju NCTS-a;

Implementacija sistema upravljanja kvotama	1. Sprovedene aktivnosti za implementaciju sistema upravljanja kvotama.
Poboljšanje partnerstva sa privrednom zajednicom	1. Potpisivanje Memoranduma o razumijevanju sa privrednim subjektima i njihovim udruženjima; 2. Izrada Strategije za odnose sa javnošću, uključujući imenovanje portparola za interne i eksterne komunikacije.

ANALIZA POSTOJEĆE SITUACIJE

U proteklih nekoliko godina Crna Gora je značajno unaprijedila ambijent za obavljanje prekogranične trgovine. Usvojen je set propisa iz oblasti carina i bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarne politike koji su u velikoj mjeri usaglašeni sa standardima EU, i koji čine dobar okvir za uspostavljanje novog režima spoljnotrgovinskog poslovanja. Takođe, ratifikovani su i međunarodni sporazumi i konvencije u ovoj oblasti.

Formiranjem Nacionalnog komiteta za trgovinske olakšice kao koordinacionog tijela za praćenje procesa reformi vezanih za trgovinske olakšice u skladu sa Sporazumom o trgovinskim olakšicama Svjetske trgovinske organizacije i drugim povezanim sporazumima iz ove oblasti, uspostavljen je i adekvatan institucionalni okvir.

Međutim, privrednici i dalje prijavljuju mnoge barijere sa kojima se suočavaju u svom poslovanju, a rezultati sprovedenih studija i međunarodnih izvještaja pokazuju da je puno ostvareno na usvajanju adekvatnih propisa, ali su potrebni dodatni naponi kako bi ova rješenja funkcionisala u praksi i kako bi se osiguralo da Crna Gora zadovoljava standarde konkurentne tržišne ekonomije. To pokazuju i kvalitativne procjene situacije u Crnoj Gori u pogledu trgovinskih olakšica date u nekoliko studija izrađenih u prethodnom periodu:

- Procjena predstavnika graničnih organa u svrhu utvrđivanja usaglašenosti sa STO Sporazumom o trgovinskom olakšicama (jul 2014. godine);
- UNCTAD, Izvještaj o analizama i preporukama o politici trgovinskih olakšica i netarifnim mjerama u lancima snabdijevanja pićima i auto djelovima (januar 2016. godine);
- IFC-WBG, Studija mjerenja prosječnog vremena puštanja robe (novembar - decembar 2016. godine).

Za barijere koje su evidentirane ovim dokumentima date su preporuke za njihovo eliminisanje. Navedene preporuke su u okviru ovog dokumenta formulisane kao mjere, a njihov prikaz i detaljna razrada, navedeni su u dijelu Strategije koji se odnosi na Operativne ciljeve i mjere³. Pregled evidentiranih barijera i preporuka za njihovo poboljšanje dati su u sljedećoj tabeli:

BARIJERE	PREPORUČENA POBOLJŠANJA
Nedovoljno razvijena transparentnost koja podrazumijeva da su informacije koje se odnose na prekograničnu	1.1. Unaprijediti kvalitet i dostupnost informacija objavljivanjem i redovnim ažuriranjem propisa, procedura, formulara i dokumentacije koji su potrebni za sprovođenje postupaka uvoza, izvoza i tranzita robe;

³ Strana 27 ove Strategije.

ANALIZA POSTOJEĆE SITUACIJE

BARIJERE	PREPORUČENA POBOLJŠANJA
trgovinu tačne, konzistentne i lako dostupne svim zainteresovanim stranama, te da postoji mogućnost dobijanja odgovora na njihova pitanja u najkraćem roku.	1.2. Uspostaviti kontakt tačke u okviru svih nadležnih institucija koje će blagovremeno odgovarati na razumne upite zainteresovanih strana;
Kompleksne, skupe i dugotrajne procedure i nepostojanje poslovnog okruženja koji obezbjeđuje jasne i jednostavne formalnosti bez narušavanja njihove svrhe, njihovog pravilnog sprovođenja ili njihove efikasnosti.	2.1. Sprovesti analizu i izvršiti reviziju postojećih formalnosti i dokumentacije sa ciljem njihovog pojednostavljenja i harmonizacije;
	2.2. Redovno vršiti reviziju taksi i naknada koje se naplaćuju u postupcima, i u vezi sa postupcima uvoza, izvoza i tranzita sa ciljem smanjenja njihovog broja i raznolikosti;
Nedovoljna efikasnost postupka carinjenja, posebno kada je u pitanju roba koja podliježe veterinarskoj, fitosanitarnoj i kontroli	3.1. Uspostaviti sistem redovnog mjerenja prosječnog vremena puštanja roba u prekograničnom prometu;
	3.2. Proširiti primjenu pojednostavljenih carinskih postupaka;
	3.3. U potpunosti razviti i sprovesti program ovlašćenih privrednih subjekata sa transparentnom procedurom za podnošenje zahtjeva i autorizaciju ovlašćenih privrednih subjekata sa jasno definisanim prednostima za privrednike;
	3.4. Usvojiti i implementirati postupke obrade prije dolaska robe, koji omogućavaju sistematizovanu procjenu rizika robnih transakcija od strane carinskih i inspeksijskih organa usvajanjem standardizovanih regionalnih i EU procedura, formata i komunikacionih protokola;
	3.5. Usvojiti propise i implementirati operativne procedure kako bi se obezbijedilo da kontrola i puštanje kvarljive robe imaju prioritet i obavljaju se u najkraćem mogućem vremenu;
Nedovoljno funkcionalan sistem za upravljanje rizikom koji ne obezbjeđuje identifikaciju i fokusiranje na pošiljke visokog rizika, razmjenu informacija i vršenje zajedničkih kontrola, kako bi se omogućio adekvatan balans između olakšavanja trgovine i zaštite javnih interesa.	4.1. Usvojiti i implementirati funkcionalan sistem upravljanja rizikom i selektivnost kao osnovu za kontrolu robe koja podliježe veterinarskoj, fitosanitarnoj i kontroli bezbjednosti hrane;
	4.2. Dodatno unaprijediti sistem upravljanja rizicima u Upravi carina koji će osigurati identifikaciju visokorizičnih pošiljki, kontinuiranu analizu, procjenu i tretiranje;
	4.3. Unaprijediti naknadnu carinsku kontrolu koja omogućava carinskoj administraciji da sprovodi svoje zadatke (carinjenje i kontrolu robe i prikupljanja prihoda), uz istovremeno olakšavanje spoljnotrgovinskog prometa;

ANALIZA POSTOJEĆE SITUACIJE

BARIJERE	PREPORUČENA POBOLJŠANJA
Nedovoljno unapređena koordinacija graničnih organa.	4.4. Poboljšati koordinaciju nadležnih graničnih organa, uključujući usaglašavanje radnog vremena, uspostavljanje zajedničkog pristupa upravljanju rizicima, zajedničkih kontrola i međusobnog povezivanja informacionih sistema;
Nedovoljno razvijena informaciona infrastruktura i različit nivo automatizacije graničnih organa.	5.1. Unaprijediti propise i izvršiti nadogradnju CISa kako bi se omogućilo elektronsko dostavljanje deklaracija i prateće dokumentacije za uvoz, izvoz i tranzit robe, bez zahtjeva za papirnim primjerkom;
	5.2. Sprovesti sve neophodne aktivnosti za nacionalnu implementaciju NCTS-a radi povećanja efikasnosti i efikasnosti u tranzitnom postupku; bolje prevencije i otkrivanja prevara i ubrzanja i sigurnosti izvršenih transakcija u tranzitnom postupku;
	5.3. Implementirati informacioni sistem Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
	5.4. Usvojiti i održavati sistem internog i eksternog izdavanja smjernica za nadležne organe radi poboljšanja nivoa kontrola ili inspekcija shodno zahtjevima EU, Sporazuma o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP5;
	5.5. Inicirati uspostavljanje "jedinstvenog šaltera" (Single window) koji će omogućiti elektronsko podnošenje i obradu zahtjeva i cjelokupne dokumentacije vezane za uvoz, izvoz ili tranzit roba na jednom mjestu;

Uklanjanjem evidentiranih barijera otkloniće se administrativne prepreke i uska grla u prekograničnoj trgovini za koja se očekuje da će, iako ne dominantno, imati uticaja na rast izvoza. Međutim, u većoj mjeri će uticati na unapređenje ekonomskog rasta i konkurentnosti privrede i osigurati uspjeh drugih strateških prioriteta. Naime, uklanjanje ovih prepreka bitno je u kontekstu reformi u sklopu procesa napredovanja Crne Gore ka punopravnom članstvu u Evropskoj uniji i pojačanoj konkurenciji koja to prati, i biće od velikog značaja za sposobnost Crne Gore da se ravnopravno uključi u taj sistem.

Kao pokušaj adekvatne procjene postojeće situacije, kao korisne reference, u ovom dokumentu navedeni su Studija mjerenja prosječnog vremena puštanja robe koju je tokom novembra i decembra 2016. godine sprovela Uprava carina Crne Gore uz tehničku podršku Međunarodne finansijske korporacije (IFC) i Izvještaj Svjetske banke o lakoći poslovanja za 2018. - indikator prekogranična trgovina.

Ključni zaključci izvedeni na osnovu ovih analiza pokazuju sljedeće:

- Vrijeme i troškovi uvoza ili izvoza iz Crne Gore značajno prelaze prosječne vrijednosti EU u pogledu vremena uvoza i troškova koji su 10 i više puta veći od EU prosjeka;

- Vrijeme i troškovi izvoza u Crnoj Gori povoljni su u poređenju sa onim iz drugih CEFTA zemalja; međutim, vrijeme i troškovi uvoza dva i više puta premašuju prosjek ostalih CEFTA ekonomija;
- Iako unutrašnji tranzit čini veliki udio u vremenu potrebnom za uvoz i izvoz, na najfrekventnijoj trgovinskoj ruti u Crnoj Gori (Granični prelaz Dobrakovo – carinski terminal Podgorica), postoje značajne mogućnosti za smanjenje vremena trajanja ovih procedura (na graničnim prelazima i na unutrašnjim carinskim terminalima);

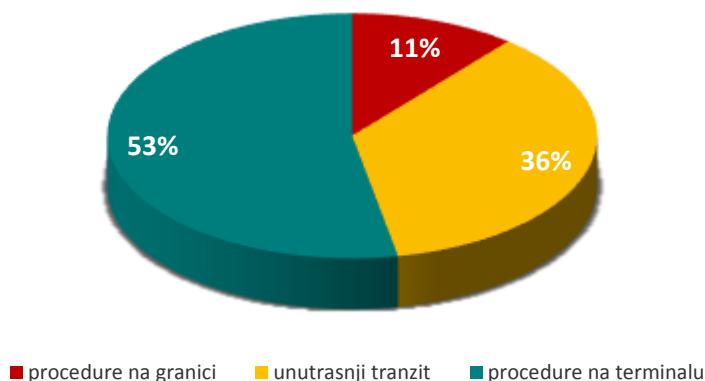
Sve reforme za olakšanje trgovine - *npr.* zakonodavstvo, procedure, granične formalnosti, informacijski sistemi - moraju biti sprovedene na način koji je u potpunosti usklađen sa zahtjevima EU kako bi Crna Gora ispunila obaveze za članstvo u EU.

STUDIJA MJERENJA PROSJEČNOG VREMENA PUŠTANJA ROBE 2016

Prosječno vrijeme oslobađanja roba koje se uvoze preko graničnog prelaza Dobrakovo i carine na terminalu Podgorica iznosi **16 sati i 4 minuta**, od čega **36% (5 sati i 44 minuta)** pripada vremenu potrebnom za unutrašnji tranzit od graničnog prelaza do unutrašnjeg terminala. Vrijeme je mjereno od momenta dolaska kamiona na crnogorsku granicu do konačnog puštanja robe nakon carinske kontrole i napuštanja terminala od strane vozača.

U ukupnom vremenu procentualno najviše učestvuju procedure na terminalu (43%), od čega je je najduže trajala procedura primopredaje dokumentacije od strane vozača špediteru - **3 sata i 55 minuta (33%)**. Na ukupno vrijeme trajanja ove procedure utiče činjenica da se puštanje robe u slobodan promet na terminalu može obaviti samo u prijedpodnevnoj smjeni (07,00-14,30) te, ukoliko kamion na terminal dođe po isteku tog vremena, primopredaja i ostale procedure na terminalu mogu se izvršiti tek narednog dana.

Grafikon 1 Prosječno vrijeme puštanja robe u drumskom saobraćaju (%)

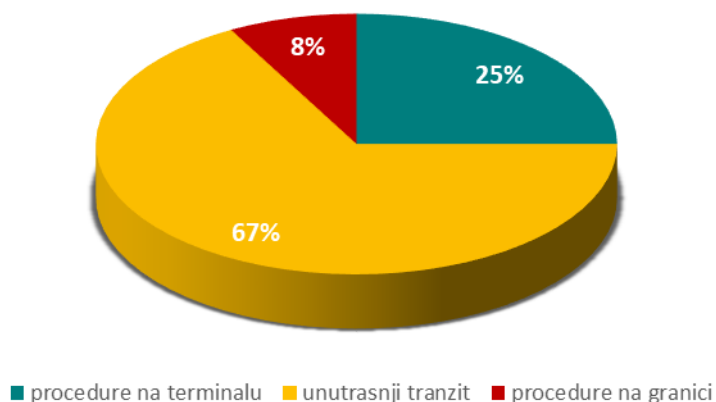

ANALIZA POSTOJEĆE SITUACIJE

Ovo mjerenje vremena je evidentirano 2016. godine, u studiji koju je sprovedla Uprava carina uz podršku IFC-članice Grupacije Svjetske banke. U studiji je utvrđeno da se vrijeme carinjenja prilikom uvoza može značajno razlikovati u zavisnosti od prirode pojedinačnog uvoza. Naime, usljed organizacije rada inspeksijskih službi, uslovljenom kadrovskim nedostacima, vrijeme čekanja na granici za robu koja je predmet veterinarske kontrole četiri puta je duže nego za drugu robu na graničnom prelazu. Sa druge strane, ukupno vrijeme za uvoz robe za koju je odobren pojednostavljeni carinski postupak na osnovu fakture i/ili carinjenje na granici mnogo je kraće jer se takva roba pušta u slobodan promet direktno na granici u roku od 1 sat i 22 minuta od momenta dolaska na granicu.

Prosječno vrijeme carinjenja robe za **izvoz** iz Crne Gore drumskim saobraćajem na istoj ruti je oko **8 sati**, mjereno od deklarisanja izvoza na unutrašnjem terminalu do napuštanja carinske teritorije Crne Gore. To je okvirno polovina vremena potrebnog za uvoz, gdje je unutrašnji tranzit takođe najveći faktor i čini **67%** ukupnog vremena. Procedure na carinskom terminalu Podgorica trajale su u mjenom periodu u prosjeku dva sata, dok je na graničnom prelazu Dobrakovo bilo potrebno 38 minuta da se okončaju sve procedure.

Grafikon 2 Prosječno vrijeme izvoza roba u drumskom saobraćaju (%)

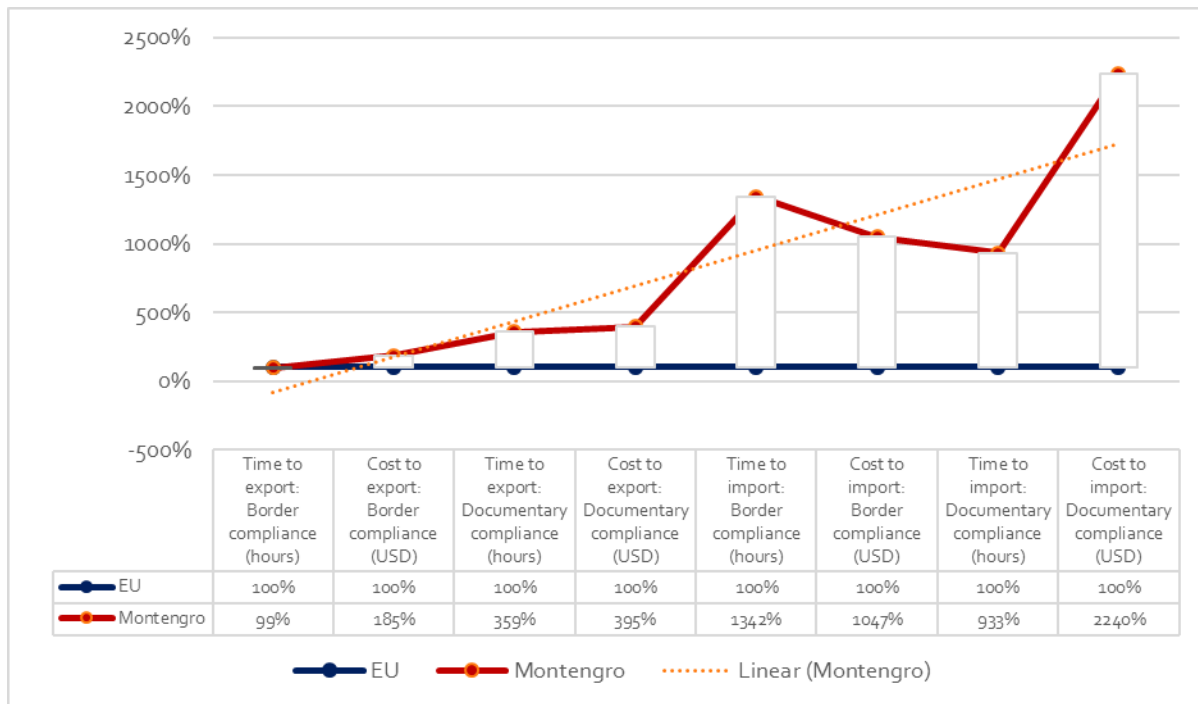

ANALIZA VREMENA I TROŠKOVA IZVOZA I UVOZA

Prema istraživanju *Doing Business* Svjetske banke iz 2017, vrijeme i troškovi trgovine robom preko granica Crne Gore znatno su veći od prosjeka u EU. Ovo odstupanje je naročito izraženo za uvoz gdje vrijeme i troškovi 10 puta i više premašuju prosjek EU.

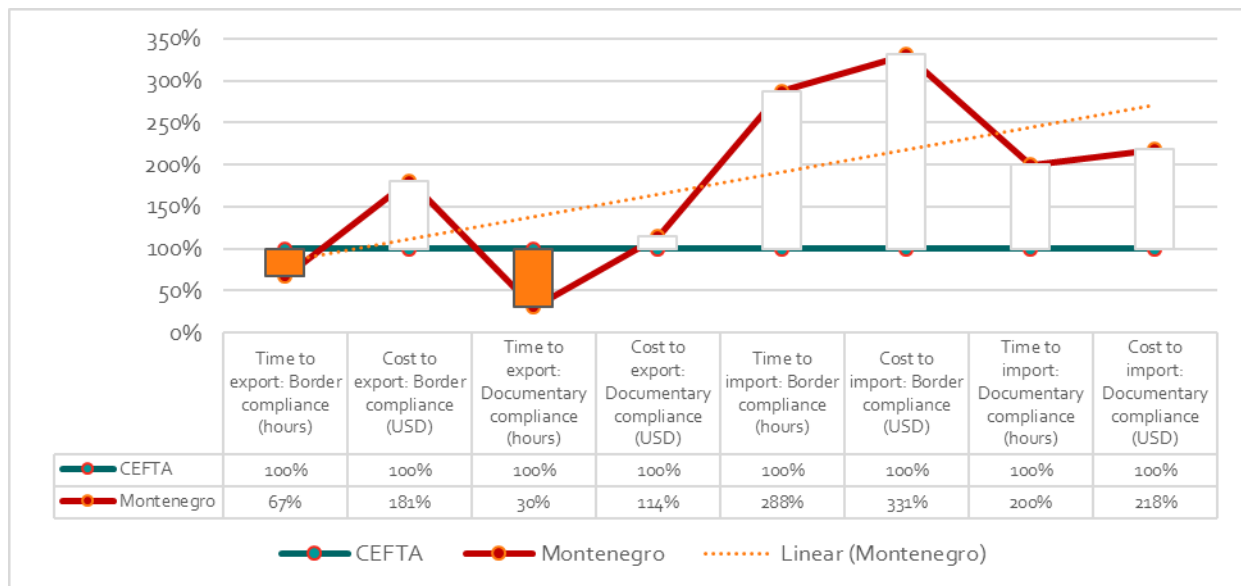
Grafikon 3 Prekogranično kretanje robe: odstupanje od prosjeka EU (%)

Iako su vrijeme i troškovi izvoza iz Crne Gore povoljni u poređenju sa prosjekom ostalih CEFTA zemalja, vrijeme i troškovi uvoza su u Crnoj Gori 2 do 3 puta veći nego u ovim drugim zemljama.

Grafikon 4: Prekogranično kretanje robe - Odstupanje od drugih CEFTA zemalja (%)

Prema izvještaju *Doing Business* Svjetske banke za 2018. godinu, Crna Gora je po lakoći prekogranične trgovine rangirana na 44. mjestu, od ukupno 190 ekonomija. S obzirom na gore pomenutu neusaglašenosti u vremenu i troškovima uvoza i izvoza, mjesto koje je zauzela Crna Gora prema izvještaju *Doing Business* 2018 najmanje je povoljno u odnosu na zemlje CEFTA, (Kosovo je niže rangirano)⁴ i daleko je iza prosječnog rangiranja zemalja EU, odnosno 13. mjesta.

⁴ Međutim, ne postoji velika razlika u rangiranju među zemljama CEFTA-e, pošto je Albanija rangirana najviše, na 24. mjestu, a Kosovo najniže, na 51. mjestu.

STRATEŠKI CILJ

Strateški razvojni cilj Crne Gore definisan Programom ekonomskih reformi 2018-2020 je održiv i inkluzivan ekonomski rast koji će doprinijeti smanjenju razvojnog jaza zemlje u odnosu na prosjek EU i povećanju kvaliteta života svih njenih građana. Za ostvarenje navedenog strateškog cilja razvoja, Vlada Crne Gore kombinuje dvije grupe mjera ekonomske politike. Prva grupa mjera se odnosi na jačanje makroekonomske stabilnosti, fiskalne i finansijske, dok je druga grupa mjera ekonomske politike usmjerena na rješavanje strukturnih problema u ekonomiji, odnosno otklanjanje ključnih prepreka za unapređenje konkurentnosti zemlje i povećanje potencijalnog privrednog rasta na srednji i dugi rok.

Strateški cilj Strategije trgovinskih olakšica proizilazi iz druge grupe mjera ekonomske politike, i u funkciji je otklanjanja administrativnih neefikasnosti u prekograničnom prometu robe koje ugrožavaju izvozni potencijal Crne Gore i, shodno tome, konkurentnost njene privrede.

Strateški cilj:

Crna Gora će do kraja 2022. godine otkloniti administrativne neefikasnosti u prekograničnom prometu robe koje utiču na njenu konkurentnost, i na taj način smanjiti vrijeme potrebno za sprovođenje procedura za uvoz, izvoz i tranzit robe za najmanje 50%, a pripadajuće troškove za 20%.

Implementacijom mjera iz ove Strategije biće uspostavljen integrisan i efikasan sistem za olakšanje prekogranične trgovine koji će, kroz unapređenje saradnje sa poslovnom zajednicom, uticati na smanjenje vremena i troškova potrebnih za sprovođenje procedura za uvoz, izvoz i tranzit roba. Takođe, očekuje se da će se povećanje efikasnosti predviđeno ovom Strategijom odraziti na unapređenje pozicije Crne Gore u međunarodnim istraživanjima o prekograničnoj trgovini, kao što su Doing business izvještaj Grupacije Svjetske banke - indikator prekogranične trgovine, Logistics Performance Index, OECD Trade Facilitation Indicators, i na bliže usaglašavanje prosječnog vremena puštanja robe sa vremenima u zemaljama EU.

Praćenje ispunjenosti strateškog cilja vršiće se kroz praćenje i vrednovanje učinaka i efekata primjene akcionog plana, i izvještavanje o postignutim rezultatima. Radi što efikasnijeg praćenja strateškog cilja koristiće se rezultati i metodologija iz Studije mjerenja prosječnog vremena puštanja roba iz 2016. godine kao polazna osnova. Radi potpunog uvida u stepen ostvarenja cilja i eventualnog preduzimanja korektivnih aktivnosti, Studija mjerenja prosječnog vremena puštanja roba će se sprovesti 2019. i 2021. godine.

OPERATIVNI CILJEVI I MJERE

Pet operativnih ciljeva definisanih u ovom poglavlju su glavne oblasti fokusa ovog strateškog dokumenta koji će doprinijeti realizaciji strateškog cilja. Navedeni ciljevi odnose se na sljedeće:

1. **Unapređenje transparentnosti i pristupa informacijama** - obuhvata povećanje dostupnosti i kvaliteta informacija koje se tiču prekogranične trgovine i uspostavljanje kontakt tačaka u okviru nadležnih organa koje će odgovarati na razumne upite zainteresovanih strana. Svrha je da se kroz transparente, javno objavljene i dosljedne procedure i pravila omogući svim zainteresovanim stranama da u potpunosti budu svjesni svojih prava i obaveza, unaprijedi odnos javnog i privatnog sektora, obezbjeđujući istovremeno otvorenosti, međusobno poverenje i poštovanje;
2. **Usklađivanje i racionalizacija formalnosti, dokumentacije i taksi** – podrazumijeva vršenje redovne revizije svih formalnosti, dokumentacije, taksi i naknada u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom roba u cilju minimiziranja administrativnih i fiskalnih opterećenja poslovne zajednice;
3. **Implementiranje procedura pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba** - obuhvata set mjera (poput proširenja primjene pojednostavljenih postupaka i ovlašćenih privrednih subjekata, uvođenje sistema obrade prije dolaska robe i ubrzanje protoka kvarljive robe), koje imaju za cilj smanjenje vremena potrebnog za okončanje svih procedura u prekograničnom prometu, čija će se uspješnost pratiti kroz redovno sprovođenje studije mjerenja prosječnog vremena puštanja robe;
4. **Unapređenje saradnje i povećanje efektivnosti graničnih kontrola** – ima za cilj uspostavljanje i razvoj potpuno funkcionalnog sistema za upravljanje rizikom koji će obezbijediti identifikaciju i fokusiranje na pošiljke visokog rizika, razmjenu informacija i vršenje zajedničkih kontrola, kako bi se omogućio adekvatan balans između olakšavanja trgovine i zaštite javnih interesa;
5. **Proširenje automatske obrade i elektronske razmjene podataka** - podrazumijeva razvoj i integraciju informacionih sistema organa nadležnih za prekogranični promet kojima se unapređuje komunikacija i razmjena između nadležnih organa, kao i između njih i privrednih subjekata, čime se izbjegava dupliranje i smanjuje vrijeme zadržavanja robe.

Za svaki operativni cilj definisan je jedan ili više **indikatora učinka**. Ovi indikatori namijenjeni su za usmjeravanje nadležnih organa prilikom izrade mjera za sprovođenje, da ukažu na očekivane rezultate i utvrde da li su ciljevi ispunjeni.

Svaki operativni cilj sadrži jednu ili više pratećih **mjera**, koje predstavljaju konkretne radnje ili projekte koje treba da sprovede jedan ili više organa u pravcu realizacije operativnog cilja. Strategija sadrži ukupno 18 mjera i svaka od njih definisana je u skladu sa rokovima realizacije koji proizilaze iz obaveza Crne Gore prema Sporazumu o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5.

U cilju usmjeravanja nadležnih organa, kao i praćenja i mjerenja napretka, za svaku mjeru definisani su **indikatori**. Ovim indikatorima pratiće se uspješnost implementacije u smislu kvantiteta, kvaliteta i vremenskog okvira. Pregled indikatora dat je u tekstu Strategije, dok je njihova dalja razrada prikazana u Akcionom planu.

OPERATIVNI CILJ 1 | UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I PRISTUPA INFORMACIJAMA

Putem Interneta i kroz uspostavljanje kontakt tačaka svim zainteresovanim stranama biće omogućen lak pristup informacijama potrebnim za usklađivanje sa pravilima i procedurama za uvoz, izvoz ili tranzit robe, na način kako je predviđeno Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP5.

INDIKATOR UČINKA

- 1.1. Od 1. januara 2021. godine 70% anketiranih zainteresovanih strana prijavljuju visok stepen zadovoljstva informacijama objavljenim na internet stranicama graničnih organa u pogledu tačnosti, korisnosti i ažurnosti informacija.
- 1.2. Od 1. januara 2020. godine 70% anketiranih zainteresovanih strana prijavljuju visok stepen zadovoljstva radom kontakt tačaka u pogledu tačnosti, korisnosti i vremena dobijanja odgovora upućenih od strane kontakt tačaka.

MJERA 1.1. UNAPRIJEDITI DOSTUPNOST I KVALITET INFORMACIJA

Nadležni organi će objavljivati i redovno ažurirati informacije, formulare i dokumentaciju koji su potrebni za sprovođenje procedura za uvoz, izvoz i tranzit robe, u skladu sa Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5.

INDIKATOR UČINKA	1. Procenat informacija koje su objavljene shodno članu 1.1. i 1.2. Sporazuma o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5;
OBRAZLOŽENJE	Sporazum o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5 propisuju obavezu objavljivanja, na lako dostupan način, informacija koje se odnose na prekogranično poslovanje, i to: • <i>procedure i opis postupaka za uvoz, izvoz i tranzit, uključujući procedure za žalbu ili reviziju, kojima se vlade, trgovci i druge zainteresovane strane obavještavaju o praktičnim koracima potrebnim za uvoz, izvoz i tranzit roba;</i> • <i>kontakt podaci laboratorija u kojim se može izvršiti ponovljeno ispitivanje uvezene robe;</i> • <i>pravila o porijeklu, vrednovanju, restrikcijama, zabranama i kvotama;</i> • <i>naknade i troškove koji se plaćaju prilikom ili u vezi sa uvozom, izvozom ili tranzitom;</i> • <i>obavezni obrasci i dokumentacija;</i> • <i>druge informacije u vezi sa prekograničnim prometom roba zahtijevane odredbama Sporazuma o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP5.</i>

MJERA 1.2. USPOSTAVITI KONTAKT TAČKE

Svaki nadležni organ će uspostaviti kontakt tačku/e koja će odgovarati na pitanja zainteresovanih strana o uslovima uvoza, izvoza i tranzita robe i obezbjeđivati primjerke potrebnih obrazaca, formulara i dokumenata, u skladu sa Sporazumom o trgovinskim olakšicama.

INDIKATOR UČINKA	1. Procenat odgovora na relevantne upite koje obezbjeđuju kontakt tačke;
OBRAZLOŽENJE	Sporazumom o trgovinskim olakšicama predviđeno je osnivanje jedne ili više kontakt tačaka, zbog čega će nadležni organi imati obavezu da imenuje kontakt osobu/e koja će odgovarati na razumna pitanja ili zahtjeve koji se odnose na uslove uvoza, izvoza ili tranzita ili zahtjeve vezano za potrebne obrasce, formule i dokumenta. Shodno Sporazumu o trgovinskim olakšicama, zemlje članice definišu razuman vremenski rok za dostavljanje odgovora na postavljena pitanja, koji varira u zavisnosti od prirode ili složenosti zahtjeva.

OPERATIVNI CILJ 2 | USKLAĐIVANJE I RACIONALIZACIJA FORMALNOSTI, DOKUMENTACIJE I TAKSI

Formalnosti i dokumentacija koje zahtijevaju nadležni organi za uvoz, izvoz ili tranzit robe biće usaglašeni sa relevantnim standardima EU, a takse i naknade koje se naplaćuju u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom roba biće analizirane na godišnjem nivou u cilju smanjenja njihovog broja i vrsti, gdje je to moguće.

INDIKATOR UČINKA

- 1.1. Do 31. decembra 2022., formalnosti i dokumentacija za uvoz, izvoz i tranzit robe, koje zahtijeva Uprava carina su u potpunosti usklađeni sa zakonodavstvom EU.
- 1.2. Do 31. decembra 2022., formalnosti i dokumentacija za uvoz, izvoz i tranzit robe koje zahtijeva Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove su u potpunosti usklađeni sa zakonodavstvom EU i primjenjivim odredbama CEFTA DP 5.
- 1.3. Do 31. decembra 2020., takse i naknade koje se naplaćuju u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom robe su pojednostavljene, konsolidovane i/ili eliminisane u mjeri u kojoj to nije u suprotnosti sa relevantnim zahtjevima EU.

MJERA 2.1. POJEDNOSTAVITI I HARMONIZOVATI FORMALNOSTI I DOKUMENTACIJU

Svake druge godine nakon isteka 2018 (godina predviđena za stupanje na snagu CEFTA DP 5), nadležni organi će analizirati svoje procedure i dokumenta potrebna za uvoz, izvoz i tranzit robe i implementirati preporuke za njihovo usklađivanje, pojednostavljenje i smanjenje na osnovu kriterijuma i na način kako to predviđa CEFTA DP 5.

INDIKATOR UČINKA	1. Procenat dokumentacije koja je usklađena, pojednostavljena i/ili eliminisana.
OBRAZLOŽENJE	CEFTA DP 5 zahtijeva da zemlje potpisnice preispituju zahtjeve u pogledu formalnosti i dokumentacije najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu DP 5. Nakon završetka prvog preispitivanja, naredna preispitivanja obavljaju se svake dvije godine. Cilj ovog preispitivanja je da se osigura: • da su takvi zahtjevi usvojeni i/ili primijenjeni u cilju brzog carinjenja i puštanja robe u slobodan promet, naročito kvarljive robe; • da su takvi zahtjevi usvojeni i/ili primijenjeni na način koji ima za cilj skraćanje vremena i smanjenje troškova usklađenosti za sve učesnike u lancu snabdijevanja; • da je odabrana najmanje restriktivna mera za trgovinu kada postoje dvije ili više

	<i>opravdano dostupne alternativne mjere za ispunjavanje cilja ili ciljeva politike; i</i> <i>da se takvi zahtjevi ne primjenjuju, uključujući njihove djelove, ako više nije potrebno.</i> Zajednički komitet CEFTA-e izradiće procedure za analizu i razmjenu relevantnih informacija i najboljih praksi između strana potpisnica najkasnije šest mjeseci nakon stupanja na snagu protokola. Odredbe Sporazuma o trgovinskim olakšicama takođe propisuju redovnu reviziju formalnosti, dokumentacije i podataka, ne određujući, pri tom, vremenske intervale u kojima će se revizija vršiti.
MJERA 2.2. REDOVNO REVIDIRATI BROJ I VRSTE TAKSI I NAKNADA	
Ministarstvo finansija će, u saradnji sa relevantnim institucijama, godišnje vršiti reviziju i pripremati preporuke za smanjenje broja i vrsti taksi i naknada koje se naplaćuju u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom robe, u obimu u kojem je to moguće.	
INDIKATOR UČINKA	1. Učestalost vršenja revizije taksi i naknada u cilju smanjenja njihovog broja i vrsti.
OBRAZLOŽENJE	Sporazum o trgovinskim olakšicama zahtijeva da se periodično vrši revizija taksi i naknada u cilju smanjenja njihovog broja i vrsti. CEFTA DP 5 propisuje obavezno objavljivanje pregleda taksi i naknada u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom robe, koji će sadržati: spisak taksi i naknada, razloge za njihovo postojanje, nadležni organ i način vršenja uplate. Takođe, i CEFTA DP 5 uvedena je obaveza revidiranja taksi i naknada na godišnjem nivou. O navedenom podnosi se izvještaj CEFTA Komitetu za trgovinske olakšice. Izvještaj o prvoj reviziji dostavlja se na prvom sastanku CEFTA Komiteta za trgovinske olakšice, koji se održava godinu dana nakon stupanja DP5 na snagu.

OPERATIVNI CILJ 3 | IMPLEMENTIRANJE PROCEDURA POJEDNOSTAVLJENOG I UBRZANOG PUŠTANJA ROBA

Granični organi će obezbijediti sve uslove za punu implementaciju postupka pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba u skladu sa Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5.

INDIKATOR UČINKA

- 3.1. Do 31. decembra 2022., procedure pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba su u potpunosti usaglašene sa EU zakonodavstvom i relevantnim EU zahtjevima.

MJERA 3.1. REDOVNO SPROVODITI STUDIJE MJERENJA PROSJEČNOG VREMENA PUŠTANJA ROBE

Uprava carina će, u saradnji sa drugim nadležnim graničnim organima od 2019. godine i svake treće godine nakon toga, mjeriti i objavljivati prosječno vrijeme puštanja roba u postupcima uvoza, izvoza i tranzita. Rezultati mjerenja će se objavljivati na internet strani Uprave carina odmah po usvajanju Studije (studija je završena do juna i objavljena do decembra iste godine).

INDIKATOR UČINKA

1. Studije mjerenja prosječnog vremena puštanja roba biće sprovedene i objavljene u 2019. i 2022. godini.

OBRAZLOŽENJE

Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5, članice se ohrabruju da u redovnim vremenskim intervalima sprovedu mjerenje prosječnog vremena puštanja robe i rezultate mjerenja objavljuju.

U kontekstu Strategije trgovinskih olakšica, ova aktivnost je neophodna kako bi se NKTO-u i ostalim akterima omogućilo praćenje realizacije strateškog cilja, i s tim u vezi eventualno preduzimale korektivne aktivnosti.

MJERA 3.2. PROŠIRITI PRIMJENU POJEDNOSTAVLJENIH POSTUPAKA

Uprava carina će, u koordinaciji sa Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i udruženjima privatnog sektora, izraditi i implementirati programe za povećanje primjene pojednostavljenih postupaka za uvoz i izvoz robe.

INDIKATOR

1. Procenat deklaracija obrađenih u okviru pojednostavljenih postupaka u odnosu na ukupan broj deklaracija.

OBRAZLOŽENJE	Pojednostavljeni postupci predviđeni Carinskim zakonom omogućavaju svim licima koja posjeduju odobrenje da ocarine uvezenu robu brže nego u redovnom postupku uvoza, koristeći pojednostavljenu (fakturnu) deklaraciju ili kućno carinjenje. Robe koje su predmet kontrola Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove trenutno nijesu obuhvaćene pojednostavljeni postupcima što značajno ograničava benefite od ovih postupaka. Ova aktivnost zahtijeva da Uprava carina, u tijesnoj saradnji sa Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i poslovnim udruženjima, procijeni barijere za povećanu upotrebu ovih postupaka. Takođe, da se shodno tome izrade i primjenjuju koordinisane mjere za smanjenje ovakvih barijera i podsticanje veće primjene od strane privrede, za one robe za koje je dozvoljeno korišćenje pojednostavljene (fakturne) deklaracije ili kućnog carinjenja.
---------------------	--

MJERA 3.3. U POTPUNOSTI IMPLEMENTIRATI PROGRAM OVLAŠĆENOG PRIVREDNOG SUBJEKTA

Uprava carina će realizovati program OPS-a koji je u potpunosti u skladu sa kriterijumima propisanim relevantnim EU zakonodavstvom.

INDIKATORI UČINKA	1. Nivo usklađenosti crnogorskog OPS programa sa kriterijumima EU; 2. Procenat uvoznih/izvoznih deklaracija koje su podnijete od strane privrednih subjekata koji imaju OPS status u odnosu na ukupan broj uvoznih/izvoznih deklaracija.
OBRAZLOŽENJE	Implementacija OPS programa koja je u potpunosti u skladu sa zakonodavstvom EU omogućiće crnogorskim ovlašćenim privrednim subjektima da dobiju status OPS-a u drugim zemljama CEFTA-e (u skladu sa CEFTA DP 5) i potencijalno u zemljama EU, što će ubrzati ulazak izvoznika iz Crne Gore na ta tržišta.

MJERA 3.4. USPOSTAVITI SISTEM OBRADJE PRIJE DOLASKA ROBE

Uprava carina i Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove će prihvatati i obrađivati podatke i dokumenta potrebne za carinjenje robe prije njenog dolaska.

INDIKATORI	1. Procenat elektronske obrade ZUDa, ZVUDa od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove; 2. Procenat implementacije uvoznih/izvoznih sigurnosnih sažetih deklaracija;
-------------------	--

OBRAZLOŽENJE	Sporazum o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5 zahtijevaju od potpisnica da usvoji i primjenjuje procedure koje dozvoljavaju da se dokumentacija i druge potrebne informacije, dostave unaprijed kako bi obrada počela prije dolaska roba sa ciljem da se ubrza oslobađanje roba nakon dolaska. Postupak podnošenja deklaracije prije dolaska robe dopušta uvozniku da dostavi i zahtijeva od graničnih organa da obrade svu potrebnu dokumentaciju prije nego što roba stigne u Crnu Goru, kako bi se ista brže pustila slobodan promet. Ova aktivnost zahtijeva da Uprava carina sprovede postupake obrade prije dolaska robe. Ova aktivnost, takođe, zahtijeva da Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, po potrebi, razvije i implementira procedure obrade prije dolaska za robe čija je kontrola u njihovoj nadležnosti. U tom smislu, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove će obezbijediti da veterinarski i fitosanitarni inspektori imaju pristup TRACES sistemu u skladu sa EU propisima. Uprava carina i Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove će koordinirati razvoj i implementaciju relevantnih procedura i sa privatnim sektorom, preduzeti mjere kako bi se ohrabrilo njihovo korišćenje od strane privrednih subjekata.
---------------------	---

MJERA 3.5. UBRZATI KONTROLU I CARINJENJE KVARLJIVE ROBE

Uprava carina i Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove će implementirati mjere koje daju prednost kvarljivoj robi i omogućiti ubranu kontrolu i carinjenje takve robe.

INDIKATOR UČINKA	1. Prosječno vrijeme potrebno za okončanje svih formalnosti za carinjenje kvarljive robe.
OBRAZLOŽENJE	U skladu sa Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5, Uprava carina i Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove primjenjivaće mjere koje je obezbijediti brzo carinjenje kvarljive robe, i to: (a) u normalnim okolnostima u najkraćem mogućem periodu; i (b) u posebnim okolnostima kada je to prikladno uraditi, van radnog vremena carinskog i drugih relevantnih organa. Ove mjere uključuju aktivnosti kojima se tim robama daje prioritet prilikom vršenja kontrola na graničnom prelazu kao i na mjestu krajnjeg odredišta. U slučajevima kašnjenja u oslobađanju kvarljivih roba, na pisani zahtjev, uvoznik će, u mjeri u kojoj je to moguće, dobiti informaciju o razlozima kašnjenja.

OPERATIVNI CILJ 4 | UNAPRJEĐENJE SARADNJE I POVEĆANJE EFEKTIVNOSTI GRANIČNIH KONTROLA

Do 31. decembra 2022., efektivnost graničnih kontrola biće povećana kroz unaprijeđenje primjene upravljanja rizicima, proširenu primjenu naknadne kontrole i poboljšanu koordinaciju između graničnih organa;

INDIKATOR UČINKA

- 4.1. Do 2022.godine, efektivnost sistema upravljanja rizicima u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je ekvivalentna efektivnostima sistema za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarnu politiku uporedivih sistema EU zemalja članica.
- 4.2. Do 2021. godine, efektivnost sistema upravljanja rizicima Uprave carina je ekvivalentna efektivnostima uporedivih sistema carinskih administracija zemalja članica EU, što ukazuje procenat dokumentarnih i fizičkih kontrola robe i procenat registrovanih neregularnosti kontrolisanih pošiljki.

MJERA 4.1. IMPLEMENTIRATI SISTEM ZA UPRAVLJANJE RIZICIMA U UPRAVI ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u potpunosti će implementirati sistem za upravljanje rizicima za kontrolu robe u postupcima uvoza, izvoza i tranzita, u skladu sa zahtjevima EU i CEFTA DP 5.

INDIKATOR UČINKA	1. Procenat registrovanih neregularnosti u odnosu na procenat dokumentarnih i fizičkih kontrola, uključujući uzorkovanje;
OBRAZLOŽENJE	Sporazum o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5 zahtijevaju da svi granični organi usvoje i/ili vode sistem upravljanja rizicima za kontrolu u svim fazama uvoza, izvoza i tranzita robe (npr. prije dolaska, na granici, tokom naknadne kontrole); da koriste odgovarajuće kriterijume selektivnosti; i da fokusiraju kontrolu na pošiljke visokog rizika. Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove će formalno usvojiti i održavati efikasan i u potpunosti funkcionalan sistem za upravljanje rizicima. Navedeni sistem podrazumijeva razvoj i implementaciju politika, sistema, procedura i instrumenata čija primjena će obezbijediti identifikaciju visoko rizičnih pošiljki i balans između olakšavanja trgovine i kontrola u cilju zaštite zdravlja ljudi, životinja i bilja u skladu sa EU standardima.

MJERA 4.2. UNAPRIJEDITI CARINSKI SISTEM ZA UPRAVLJANJE RIZICIMA

Uprava carina će unaprijediti svoj sistem za upravljanje rizicima koji će u potpunosti osigurati identifikaciju, analizu, procjenu i tretiranje rizika i primjenu odgovarajućih korektivnih mjera, u slučajevima kada je to potrebno.

INDIKATOR UČINKA	1. Procenat registrovanih neregularnosti u odnosu na procenat dokumentarnih i fizičkih kontrola,; 2. Procenat neregularnosti pošiljki na zelenom kanalu evidentiranih kroz naknadnu kontrolu.
OBRAZLOŽENJE	Sporazum o trgovinskim olakšicama zahtijeva da članice: • usvoje ili održavaju sistem upravljanja rizikom u carinskoj kontroli; • carinsku kontrolu i, ukoliko je to moguće, druge relevantne granične kontrole, koncentrišu na visokorizične pošiljke i ubrzavanje oslobađanja, ne ograničavajući pravo kontrole metodom slučajnog uzorka kao dio njenog upravljanja rizikom; • upravljanje rizikom baziraju na procjeni rizika putem odgovarajućeg kriterijuma za selekciju.

MJERA 4.3. UNAPRIJEDITI CARINSKU NAKNADNU KONTROLU

Uprava carina će dalje razviti i proširiti primjenu naknadne kontrole kako bi se osigurala usklađenost sa carinskim i drugim relevantnim i pripadajućim zakonima i propisima sa ciljem ubrzanja carinjenja robe, u skladu sa zahtjevima iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5.

INDIKATOR UČINKA	1. Procenat uvoznih transakcija određenih za puštanje kroz naknadnu kontrolu (plavi kanal);
OBRAZLOŽENJE	Zakonska osnova za sprovođenje naknadne kontrole utvrđena je carinskim zakonodavstvom. Uprava carina formirala je Odsjek za naknadnu kontrolu i zaposlila službenike za vršenje ove kontrole. Mjere koje su neophodne za dalje jačanje carinske naknadne kontrole, uključuju angažovanje dodatnog kvalifikovanog kadra u Odsjeku, sprovođenje tehničkih obuka (s akcentom na jačanje računovodstvenih i revizijskih vještine), i razvoj IT alata za podršku radu inspektora za naknadu kontrolu.

MJERA 4.4. KOORDINIRATI AKTIVNOSTI NADLEŽNIH GRANIČNIH ORGANA

Uprava carina, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i Granična policija će:

- a) *prilagoditi i uskladiti radne dane i časove na graničnim prelazima i unutrašnjim terminalima kako bi zadovoljili opravdane potrebe trgovinske zajednice i osigurali nesmetan i brz promet robe;*
- b) *zaposliti odogovarajući broj inspektora kako bi se zadovoljile opravdane potrebe trgovinske zajednice i osigurao nesmetan i brz promet robe;*
- c) *u potpunosti sinhronizovati i uskladiti svoje granične procedure u postupcima uvoza, izvoza i tranzita robe radi olakšavanja trgovine i eliminisanja dupliranja zahtjeva i nepotrebnih zadržavanja; i*
- d) *koordinirati i sarađivati u sprovođenju granične kontrole robe, uključujući i vršenje zajedničkih kontrola robe, kako je predviđeno CEFTA DP 5.*

INDIKATORI UČINKA	1. Usaglašenost radnog vremena graničnih organa – na graničnim prelazima i u unutrašnjim terminalima koji značajno učestvuju u međunarodnom prometu robe; 2. Procenat zajedničkih kontrola u odnosu na ukupan broj kontrola robe.
OBRAZLOŽENJE	Sporazum o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5 zahtijevaju od graničnih organa da sarađuju i koordiniraju svoje aktivnosti kako bi olakšali trgovinu, uključujući usklađivanje radnih dana i sati, usklađivanje procedura i formalnosti, zajedničko korišćenje objekata i vršenje zajedničkih kontrola. Ove mjere će predstavljati nastavak i nadogradnju postojećih inicijativa za koordinaciju, definisanih u okviru Strategije integrisanog upravljanja granicom, a u cilju olakšavanja trgovine u skladu sa EU zahtjevima.

OPERATIVNI CILJ 5 | PROŠIRENJE AUTOMATSKE OBRADE I ELEKTRONSKE RAZMJENE PODATAKA

Transakcije između ekonomskih operatera i Uprave carina i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove koje se odnose na uvoz, izvoz i tranzit roba biće u potpunosti elektronske, uz korišćenje papira i manualnog postupka samo u izuzetnim slučajevima. Uprava carina, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i Granična policija će pokrenuti razvoj i, gdje je to izvodljivo, implementirati procedure i sisteme za elektronsku razmjenu podataka u cilju koordinacije graničnih aktivnosti kako bi se pojednostavila i ubrzala obrada i kontrola robe u skladu sa EU zahtjevima.

INDIKATOR UČINKA

- 5.1. Do 31. decembra 2022., najmanje 70 % uvoznih, izvoznih i tranzitnih transakcija biće u potpunosti automatizovane (bespapirne).

MJERA 5.1. IMPLEMENTIRATI ELEKTRONSKO PODNOŠENJE ISPRAVA

Uprava carina će omogućiti elektronsko dostavljanje deklaracija i prateće dokumentacije za uvoz, izvoz i tranzit robe, bez obaveze podnošenja papirnog primjerka.

INDIKATORI UČINKA	1. Procenat prihvaćenih elektronskih carinskih deklaracija bez obaveze podnošenja papirnog primjerka; 2. Procenat prihvaćenih elektronskih pratećih dokumenata bez obaveze podnošenja papirnog primjerka.
OBRAZLOŽENJE	Trenutno, carinska deklaracija može se podnijeti elektronskim putem, ali se nakon toga mora dostaviti potpisani papirni primjerak. Uprava carina će implementirati elektronski potpis za carinsku deklaraciju, omogućiti da se deklaracija i sva prateća dokumentacija podnose elektronskim putem i eliminisati potrebu za podnošenjem potpisanog papirnog primjerka.

MJERA 5.2. IMPLEMENTIRATI NOVI KOMPJUTERIZOVANI TRANZITNI SISTEM (NCTS)

Uprava carina će u potpunosti primijeniti Novi kompjuterizovani tranzitni sistem (NCTS), Konvenciju o zajedničkom tranzitu i Konvencija o pojednostavljivanju formalnosti za trgovinu robom (uključujući i Jedinstvenu carinsku upravu), u skladu sa zahtjevima i standardima EU.

INDIKATOR UČINKA	1. Procenat izrađenih i obrađenih deklaracija u NCTS u odnosu na ukupan broj tranzitnih deklaracija.
OBRAZLOŽENJE	Osnovni princip carinskog tranzitnog postupka je da se omogući kretanje robe iz jedne u drugu carinarnicu u okviru iste ili neke druge carinske teritorije, bez naplate carine i drugih dažbina koji se mogu primijeniti na uvezenu ili izvezenu robu bez primjene mjera trgovinske politike, a pod uslovom da se ispune svi zahtjevi koji se odnose na plombe, rokove ili obezbjeđenje i slično. Osnovni benefiti NCTS odnose se na: povećanje

efikasnosti i efikasnosti u tranzitnom postupku; bolja prevencije i otkrivanje prevara i ubrzanje i sigurnost izvršenih transakcija u tranzitnom postupku.

MJERA 5.3. RAZVITI INFORMACIONI SISTEM UPRAVE ZA BEZBJEDNOST HRANE

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove će razviti informacioni sistem za podršku graničnim veterinarskim i fitosanitarnim inspektorima i inspektorima za bezbjednost hrane, i omogućiti elektronsko dostavljanje prateće dokumentacije za uvoz, izvoz i tranzit robe, bez zahtjeva za papirnim primjerkom.

INDIKATOR UČINKA	1. Procenat automatizovanih u odnosu na ukupan broj transakcija Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
-------------------------	--

OBRAZLOŽENJE	Trenutno, veterinarske i fitosanitarne aktivnosti granične kontrole u potpunosti su zasnovane na manuelnim i papirnim postupcima. Implementacija ove mjere zahtijeva da do 31. decembra 2022. godine Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove razvije informacioni sistem koji će omogućiti automatizovanu obradu podataka.
---------------------	--

Osnovni cilj implementacije ovog sistema je veći nivo efikasnosti i efektivnosti inspekcijskog nadzora radi postizanja bolje primjene propisa, uz stvaranje balansa između zahtjeva prema privrednim subjektima i zaštite zdravlja ljudi, životinja i bilja. Implementacijom informacionog sistema omogućiće se primjena savremenog evropskog koncepta u poslovanju i postupanju inspekcijskih organa, i to na nekoliko nivoa:

- na nivou privrednih subjekata nad kojima se vrši nadzor – uvođenje i primjenu sistema preuzimanja odgovornosti za bezbjednost hrane, zdravlje životinja i bilja i drugih roba (pesticide, đubriva...) te ubrzanje i pojednostavljenje protoka roba;
- na nivou inspektora - efikasnu razmjenu podataka, organizaciju posla i primjenu upravljanja rizicima radi postizanja optimalnog nivoa efikasnosti i kvaliteta inspekcijskog nadzora;
- na nivou institucije - bolje upravljanje resursima i praćenje inspekcijskog nadzora u realnom vremenu;
- na nivou integrisanog upravljanja granicom - efikasnu koordinaciju kontrola primjenom zajedničkog planiranja i vršenja kontrola;
- na nivou države - unaprjeđenje primjene propisa i smanjenje barijera, čime će se ojačati konkurentnost privrede.

MJERA 5.4. INICIRATI PROJEKAT JEDINSTVENOG ŠALTERA ZA SPROVOĐENJE PROCEDURA U PREKOGRANIČNOM PROMETU

U toku perioda koji obuhvata ova Strategije iniciraće se razvoj jedinstvenog šaltera za obavljanje svih graničnih formalosti na jednom mjestu, koji će omogućiti tehnički dizajn i implementaciju sistema do 2024. godine.

INDIKATOR UČINKA	1. Stepen realizacije aktivnosti na uspostavljanju koncepta „jedinstvenog šaltera“.
OBRAZLOŽENJE	Zemlje članice Svjetske trgovinske organizacije ohrabruju se na uspostavljanje "jedinstvenog šaltera" (Single window) koji će omogućiti elektronsko podnošenje zahtjeva i cjelokupne dokumentacije vezane za uvoz, izvoz ili tranzit roba na jednom mjestu, samo jednom, nakon čega bi isti bili stavljeni na uvid svim nadležnim organima. Takođe, podnosilac zahtjeva bi po istom principu pravovremeno dobijao odgovor na navedeni zahtjev. Ovaj sistem podrazumijeva elektronsko uvezivanje i razmjenu podataka između svih nadležnih graničnih službi, zbog čega je za njegov razvoj, neophodno obezbijediti značajnu tehničku i finansijsku podršku. Zrna Gora je notifikovala STO da će do 1. januara 2024. godine implementirati jedinstveni šalter za prekograničnu trgovinu. Iako navedeni rok prevazilazi period važenja ove Strategije, a imajući u vidu kompleksnost projekta, faze vizioniranja, planiranja i analize neophodno je okončati do 31. decembra 2022. godine. To će stvoriti pretpostavke za rad na fazama tehničkog razvoja koje će započeti direktno nakon toga.

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

PRAĆENJE SPROVOĐENJA, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA

Da bi se obezbijedila puna primjena Strategije, NKTO će biti nadležan za kontinuirano praćenje i izvještavanje Vlade o sprovođenju ciljeva i mjera. Osnov za praćenje sprovođenja i odgovarajućeg izvještavanja o sprovođenju Strategije je Akcioni plan za njenu implementaciju.

Praćenje sprovođenja (monitoring) Strategije se sprovodi u redovnim vremenskim intervalima, na polugodišnjem nivou. S tim u vezi, nadležne institucije dostavljaju polugodišnje i godišnje izvještaje o realizaciji strateških mjera i aktivnosti NKTO-u. Praćenjem će se identifikovati ostvareni napredak, detaljnije analizirati problemi i prepreke nastale u procesu sprovođenja Strategije, i eventualno preduzimati korektivne mjere.

Redovno izvještavanje se sprovodi na godišnjem nivou. NKTO usvaja godišnji izvještaj i dostavlja ga Vladi Crne Gore. Finalni izvještaj o sprovođenju Strategije dostavlja se u roku od šest mjeseci po isteku roka predviđenog za sprovođenje Strategije i objavljuje se na sajtu Ministarstva finansija.

Za potrebe koordinacije procesa monitoringa i izvještavanja o realizaciji mjera i aktivnosti iz Strategije i Akcionog plana, Ministarstvo finansija će u ime NKTO formirati Operativni tim koji će sačinjavati predstavnici javnog i privatnog sektora. Ovaj tim će procjenjivati i realizaciju planiranih rezultata u Akcionom planu na godišnjem nivou i, ako je potrebno, preispitivati definisane mjere i ciljeve. O zaključcima i nalazima Operativni tim će izvještavati NKTO.

Evaluacijom se utvrđuje stepen realizacije Strategije i sprovodi se po isteku perioda obuhvaćenog Strategijom. Evaluacija se sprovodi korišćenjem raznih izvora podataka uključujući izvještaje institucija koji će se sistematski upoređivati sa eksternim izvorima informacija, poput intervjua, istraživanja, periodičnih međunarodnih studija i izvještaja i drugih izvora. U zavisnosti od vrste pokazatelja, procjenjuje se realizacija i efekti planiranih i realizovanih aktivnosti. Evaluaciju će vršiti unutrašnje jedinice ili eksterni konsultanti koji nisu bili uključeni u proces kreiranja ili implementacije Strategije.

NADLEŽNOST ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE

Ovu Strategiju u okviru svojih nadležnosti sprovode državni organi u saradnji sa udruženjima privatnog sektora. U slučajevima kada je aktivnost u nadležnosti više organa, onaj organ koji ima pretežnu nadležnost preuzima odgovornost za njeno izvršenje, a svi ostali su imenovani kao partnerske institucije.

Institucije direktno nadležne za sprovođenje Strategije su državni organi zastupani u NKTO, i to: Ministarstvo finansija, Ministarstvo ekonomije, Uprava carina, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

poslove, Uprava policije, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Agencija za zaštitu životne sredine i Agencija za lijekove i medicinska sredstva. S obzirom da će dinamika implementacije ove Strategije zavisiti od kapaciteta i spremnosti privrede za prilagođavanje strateškim mjerama, za njeno sprovođenje biće zadužena i udruženja privatnog sektora zastupana u NKTO, i to: Privredna komora Crne Gore, Udruženje špeditera Privredne komore, Udruženje trgovine Privredne komore, Udruženje malih i srednjih preduzeća i preduzetnika Privredne komore, Montenegro Biznis Alijansa i Unija poslodavaca Crne Gore.

NKTO može osnovati stalne i privremene radne grupe za implementaciju pojedinih strateških ciljeva i mjera Strategije i aktivnosti iz Akcionog plana, koje će funkcionisati uz međuresorske metode rada, koordinaciju, komunikaciju i timski rad.

Operativni tim za koordinaciju praćenja i izvještavanja o realizaciji Strategije će, ukoliko za to budu ispunjeni neophodni uslovi, i direktno učestvovati u realizaciji interresornih aktivnosti, kao što su mjere i aktivnosti predviđene operativnim ciljem 1.

Tabela 4 Institucije nadležne za sprovođenje Strategije trgovinskih olakšica

MJERA		NADLEŽNOST			
		UC	UBH	GP	Ostale institucije
1.1.	Unaprijediti dostupnost i kvalitet informacija	✓	✓	✓	✓
1.2.	Implementirati kontakt tačke	✓	✓	✓	✓
2.1.	Pojednostaviti i harmonizovati formalnosti i dokumentaciju	✓	✓	✓	✓
2.2.	Redovno revidirati vrste i broj taksi i naknada	✓	✓	✓	✓
3.1.	Redovno sprovoditi Studije o mjerenja prosječnog vremena puštanja robe	✓	✓	✓	✓
3.2.	Proširiti primjenu pojednostavljenih postupaka	✓	✓		✓
3.3.	U potpunosti implementirati program ovlašćenog privrednog subjekta	✓	✓		✓
3.4.	Uspostaviti sistem obrade prije dolaska robe	✓	✓		
3.5.	Ubrzavati kontrolu i carinjenje kvarljive robe	✓	✓		
4.1.	Implementirati sistem za upravljanje rizicima u Upravi za bezbjednost hrane		✓		✓

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

MJERA		NADLEŽNOST			
		UC	UBH	GP	Ostale institucije
4.2.	Unaprijediti carinski sistem za upravljanje rizicima	√			
4.3.	Unaprijediti carinsku naknadnu kontrolu	√			
4.4.	Koordinirati aktivnosti nadležnih graničnih organa	√	√	√	√
5.1.	Implementirati elektronsko podnošenje isprava	√	√		
5.2.	Implementirati novi kompjuterizovani tranzitni sistem (NCTS)	√			√
5.3.	Razviti informacioni sistem Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove		√		√
5.4.	Inicirati projekat jedinstvenog šaltera za sprovođenje procedura u prekograničnom prometu	√	√	√	√

POČETNE RADNJE

NKTO i organi nadležni za sprovođenje Strategije će preduzeti sljedeće radnje kako bi se osiguralo da se aktivnosti sprovedu na način koji je u skladu sa ciljevima i rokovima datim ovom Strategijom:

- Utvrditi i nedostajuće polazne osnove za mjerenje učinka i stepena realizacije Strategije;
- Pripremiti i usvojiti smjernice za praćenje i izvještavanje o realizaciji Strategije;
- U postupku ažuriranja postojećih i izrade novih poslovnih strategija i planova nadležnih organa obuhvatiti dodjeljene aktivnosti;

UTVRĐIVANJE REDOSLJEDA I PRIORITETA REALIZACIJE

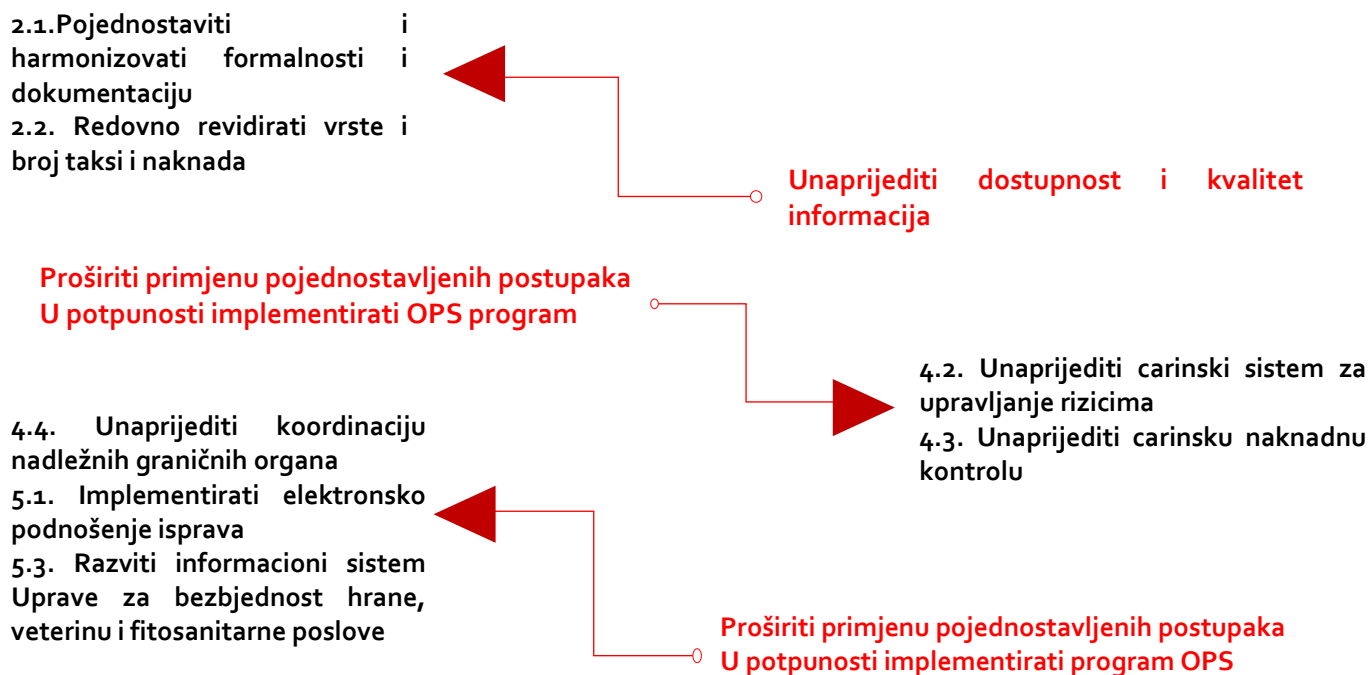
Vremenski rok za implementaciju strateških mjera određuju djelimično obaveze Crne Gore prema Sporazumu o trgovinskim olakšicama i CEFTA DP 5. Budući da rokovi realizacije obaveza iz DP 5 teku od datuma njegovog stupanja na snagu koji u momentu izrade Strategije nije poznat kao polazna osnova za utvrđivanje rokova korišćeni su datumi iz notifikacija kategorija B i C podnijete Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.

Tabela 5: Rokovi za implementaciju strateških mjera uslovljeni STO notifikacijom

2020		2022		2024	
Kontakt tačke	1.2.	Informacije dostupne putem interneta	1.1.	Princip jednog prozora	5.5.
Obavještenje za poboljšane kontrole ili inspekcije	4.1	Obrada prije dolaska robe	3.4.		
Opšta pravila o provizijama i naknadama u vezi sa uvozom i izvozom	2.2.	Tranzitne procedure i kontrole	5.2.		
Upravljanje rizikom	4.2				
Naknadna kontrola	4.3				
Kvarljiva roba	3.5				

Ne postoje slične obaveze u pogledu preostalih strateških aktivnosti. Međutim, implementacija nekih od ovih aktivnosti zavisi od prethodne implementacije drugih, kako je navedeno na slici dolje:

Pri definisanju prioriteta i redoslijeda aktivnosti pošlo se od pretpostavke da je osnovna komponenta optimalnog poslovnog okruženja za prekograničnu trgovinu postojanje transparentnog sistema. Takav sistem podrazumijeva da su pravila jasna, da strane lako mogu doći do potrebnih informacija, da su procedure jednostavne i ekonomične, da svi učesnici imaju isti tretman, te da, shodno tome, imaju povjerenje u sistem, koji im je poznat u razumnom obimu. Ipak, da bi se uspostavio ovakav sistem potrebno je prvenstveno izvršiti analizu i reviziju postojećih formalnosti, dokumentacije i taksi a zatim pristupiti unapređenju transparentnosti i pristupa informacijama.

Među najznačajnijim mjerama za ubrzanje postupka carinjenja robe definisani su proširenje primjene pojednostavljenih postupaka i uspostavljanje sistema ovlašćenih privrednih subjekata. Riječ je o institutima koji podrazumijevaju da privredni subjekti ispunjavaju određene specifične kriterijume u pogledu usaglašenosti sa propisima, solventnosti, zadovoljavajućeg sistema vođenja poslovne evidencije, bezbjednosti lanca snabdijevanja i sl.. Na taj način stiče se status pouzdanog partnera a time i značajne olakšice u odnosu na druge privredne subjekte. Uspostavljanje ovih instituta mora pratiti i adekvatno unapređenje kapaciteta carinske administracije u pogledu upravljanja rizikom i, još više, u pogledu vršenja naknadnih carinskih kontrola kako bi se obezbijedilo da se vrši adekvatan nadzor nad subjektima i njihovim poslovanjem nakon dobijanja povlašćenog statusa.

Uspostavljanje jedinstvenog šaltera podrazumijeva prethodnu implementaciju gotovo svih mjera i aktivnosti definisanih u ovoj Strategiji, naročito onih koji se odnose na analizu poslovnih procesa, pojednostavljenje i standardizaciju formalnosti, dokumentacije i podataka i obradu prije dolaska robe. Ipak, za njegovu uspješnu implementaciju neophodno je uspostaviti adekvatnu koordinaciju između nadležnih organa, razviti njihove automatizovane operative sisteme i uspostaviti interoperabilnost.

FINANSIRANJE SPROVOĐENJA STRATEGIJE

Sredstva za implementaciju aktivnosti iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije trgovinskih olakšica finansiraće se iz sljedećih izvora:

- Budžet Crne Gore;
- IPA projekat – NCTS;
- Projekata iz Programa podrške trgovinskim olakšicama koji se realizuje u saradnji sa IFC - članicom Grupacije Svjetske banke;
- Projekta "Podrška olakšavanju trgovine između zemalja CEFTA strana" Evropske komisije koji implementiraju GIZ i ITC;
- Drugih projekata i instrumenata predpristupne pomoći;
- Drugih međunarodnih izvora.

Aktivnosti koje se finansiraju iz budžeta biće realizovane kao dio redovnih poslova državnih organa za čije poslovanje nijesu potrebna dodatna sredstva, osim onih koji su u budžetu već predviđeni i opredijeljeni za zaposlene. Svaka institucija, nosilac ili partner u realizaciji aktivnosti, snosi troškove rada svojih predstavnika.

Za realizaciju aktivnosti iz mjera 1.1., 4.4., 5.2. kojima je predviđena mogućnost angažovanja dodatnog broja izvršilaca, biće urađene početne analize kojima će se identifikovati trenutno stanje, i u skladu sa istim napraviti procjene o preraspoređivanju ili potrebama za dodatnim kadrovskim osnaživanjem.

Troškove rada predstavnika privatnog sektora snose njihove institucije. Troškovi implementacije pojedinih strateških aktivnosti biće na teretu privrednih subjekata u smislu unapređenja internih procedura, procesa i IT sistema.

Mjere i odnosne aktivnosti, koje spadaju u domen investicionih aktivnosti, a za koje trenutno ne postoje planirani izvor finansiranja i nije bilo moguće precizno procijeniti iznos sredstava potreban za njihovu realizaciju su sljedeći:

- Mjera 5.1. - Implementirati elektronsko podnošenje isprava;

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

- Mjera 5.3. - Razviti informacijski sistem Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove,
- Mjera 5.5. - Inicirati projekat jedinstvenog šaltera za sprovođenje procedura u prekograničnom prometu.

Takođe, u slučaju ovih mjera, inicirane su dodatne konsultacije sa međunarodnom zajednicom kako bi se identifikovali optimalni modeli implementacije i finansiranja. Procjene Grupacije svjetske banke u okviru Projekta za trgovinske i transportne olakšice kreću se u iznosu od cca 5 mil. \$ za punu implementaciju principa jednog šaltera, a kojim bi bile obuhvaćene i sve mjere iz operativnog cilja 5.

RIZICI I PRETPOSTAVKE

Uspješna implementacija ove Strategije podliježe sljedećim opštim rizicima i pretpostavkama (utiču na sve strateške mjere) i posebnim rizicima i pretpostavkama (utiču na određene strateške mjere):

Tabela 6 Rizici za implementaciju Strategije i planovi ublažavanja

RIZIK	OPIS	STRATEGIJA UBLAŽAVANJA
OPŠTI RIZICI I PRETPOSTAVKE		
Nedostatak potrebnih finansijskih sredstava	Iako se primenjuje na sve strateške mjere, ovaj rizik je posebno značajan u odnosu na one strateške mjere koje uključuju implementaciju automatizovanih sistema.	Istražiti različite modele obezbjeđivanja sredstava, uključujući obuku zaposlenih za realizaciju aktivnosti, gdje je to potrebno; učestvovati i/ili organizovati donatorske konferencije za obezbjeđivanje nedostajućih sredstava i sl.; Razmotriti alternativne pristupe implementaciji ili reprogramiranje rada i izmjena utvrđenih prioriteta.
Nedostatak potrebnih administrativnih kapaciteta	U graničnim organima je na raspolaganju ograničen broj kvalifikovanog kadra za sprovođenje ove Strategije.	Istražiti različite mogućnosti za unapređenje kapaciteta, uključujući zapošljavanje novih službenika, obuku zaposlenih koji trenutno nemaju potrebna znanja i vještine, identifikovanje i preraspoređivanje zaposlenih koji mogu doprinijeti realizaciji aktivnosti.
Nedostatak	Snažna i održiva posvećenost Vlade	Dalje raditi na obezbjeđivanju kvalitetnog

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

RIZIK	OPIS	STRATEGIJA UBLAŽAVANJA
političke podrške	i graničnih vlasti za postizanje ciljeva postavljenih u ovoj Strategiji je od ključnog značaja za njen uspjeh.	informisanje Vlade Crne Gore o benefitima trgovinskih olakšica i iznosu ušteda u vremenu i novcu, odnosno stepenu povraćaja uloženi sredstava za realizaciju aktivnosti, kao i promociji benefita i ušteda koje privredna zajednica implementacijom ove Strategije može ostvariti.
POSEBNI RIZICI I PRETPOSTAVKE		
Ograničeno učešće i prilagođavanje od strane privatnog sektora	Mnogi indikatori mjerenja uspješnosti definisani u ovoj strategiji ne mogu se postići bez aktivnog učešća privatnog sektora; npr. strateške mjere proširenja korišćenja pojednostavljenih procedura ili implementiranja programa OPS i sl. Ove i druge strateške mjere mogu zahtijevati od privrednih subjekata, od kojih su mnogi finansijski ograničeni, da dodatno ulažu u promjenu svojih internih procedura, procesa i IT sistema.	Osigurati da je u okviru plana komunikacije posebna pažnja posvećena komunikaciji sa privatnim sektorom; Obezbijediti da mjere koje se implementiraju pružaju nedvosmislene i konkretne olakšice za privatni sektor kako bi isti, shodno realnim benefitima, donio adekvatnu odluku o investiranju u svoje resurse za prilagođavanje novim zahtjevima poslovnog okruženja.
Različit stepen informatičkog razvoja graničnih organa	Korišćenje informacionih tehnologija od strane graničnih organa u procesu uvoza i izvoza se značajno razlikuje: određeni organi su visoko automatizovani, dok su drugi uglavnom ili u potpunosti zasnovani na papirnom poslovanju. Ovi različiti nivoi razvoja mogu uticati na uspješnu implementaciju onih strateških mjera koje uključuju koordinaciju kontrola i elektronsku razmjenu podataka.	Aktivno podržati raspravu na nivou Vlade Crne Gore o implementaciji Zakona o elektronskoj upravi i Nacionalnom okviru interoperabilnosti. Intenzivirati aktivnosti na obezbjeđivanju donatorske podrške za implementaciju automatizovanih sistema.

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

RIZIK	OPIS	STRATEGIJA UBLAŽAVANJA
Nedostatak tehničke i pomoći u unapređenju kapaciteta	Vlada Crne Gore je Planom tehničke pomoći za punu implementaciju Sporazuma o trgovinskim olakšicama identifikovala potrebe za tehničkom i pomoći za unapređenje kapaciteta od spoljnih izvora kako bi podržala sprovođenje određenih strateških mjera.	U izradi ove strategije uspostavljena je adekvatna komunikacija sa međunarodnim donatorima i prije njenog usvajanja je obezbijeđena podrška za realizaciju najvećeg broja aktivnosti. Aktivnosti za koje nije obezbijeđena donatorska podrška uglavnom spadaju u domen investicionih projekata koji podrazumijevaju dodatne konsultacije i angažovanje od strane Vlade Crne Gore.

Aneks 1**Pregled povezanosti članova Sporazuma o trgovinskim olakšicama sa mjerama iz Strategije trgovinskih olakšica 2018-2022**

Sporazum o trgovinskim olakšicama	Naziv mjere iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama	Kategorija mjere	R. b. relevantne mjere iz Strategije	Naziv mjere iz Strategije
Član 1.1	Objavljivanje	A	1.1.	Unaprijediti dostupnost i kvalitet informacija
Član 1.2	Informacije dostupne na internetu	C	1.1.	Unaprijediti dostupnost i kvalitet informacija
Član 1.3	Kontakt tačke	C	1.2	Implementirati kontakt tačke
Član 1.4	Obavješćavanje	C		Napomena: Notifikacija o kategorijama A, B i C dostavljena Sekretarijatu STO-a, zbog čega su se stvorili uslovi za prelazak u kategoriju A.
Član 2.1	Prilika da se da komentar i informacije prije stupanja na snagu	A		
Član 2.2	Konsultacije	A		
Član 3	Unaprijed data obavezujuća rješenja	A		
Član 4	Pravo na žalbu i reviziju	A		
Član 5.1	Obavješćenja za poboljšanu kontrolu i inspekciju	C	4.1.	Uspostavljanje sistema za upravljanje rizicima Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove
Član 5.2	Zadržavanje	A		
Član 5.3	Procedure testiranja	A		
Član 6.1	Opšta pravila o provizijama i naknadama nametnutim prilikom uvoza ili izvoza ili u vezi sa uvozom i izvozom	C	2.2	Redovno revidirati broj taksi i naknada

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

Sporazum o trgovinskim olakšicama	Naziv mjere iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama	Kategorija mjere	R. b. relevantne mjere iz Strategije	Naziv mjere iz Strategije
Član 6.2	Specifična pravila o provizijama i naknadama nametnutim prilikom uvoza ili izvoza ili u vezi sa uvozom i izvozom	A	2.2	Redovno revidirati broj taksi i naknada
Član 6.3	Kaznena pravila	A		
Član 7.1	Obrada prije dolaska robe	C	3.4	Uspostaviti sistem obrade prije dolaska robe
			5.1	Implementirati elektronsko podnošenje isprava
			5.3	Razviti informacioni system Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove
Član 7.2	Elektronsko plaćanje	A	5.3	Razviti informacioni system Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove
Član 7.3	Odvajanje oslobađanja od konačne odluke o carini, porezu, provizijama, naknadama	A		
Član 7.4	Upravljanje rizikom	B	4.1	Implementirati sistem za upravljanje rizicima u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove
			4.2	Unaprijediti carinski sistem za upravljanje rizicima
Član 7.5	Naknadna kontrola	B	4.3	Unaprijediti carinsku naknadnu kontrolu
Član 7.6	Mjerenje i objavljivanje prosječnog vremena puštanja robe	C	3.1	Redovno sprovoditi Studiju mjerenja prosječnog vremena puštanja robe
Član 7.7	Mjere za trgovinske olakšice za autorizovane operatere	A	1.3	U potpunosti implementirati program ovlašćenog privrednog subjekta
			1.2	Proširiti primjenu pojednostavljenih

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

Sporazum o trgovinskim olakšicama	Naziv mjere iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama	Kategorija mjere	R. b. relevantne mjere iz Strategije	Naziv mjere iz Strategije
				postupaka
Član 7.8	Ubrzane pošiljke	B		Predviđeno tekućim projektom koji Uprava carina realizuje u saradnji sa DHLom i GlZom.
Član 7.9	Kvarljiva roba	C	3.5	Ubrzati kontrolu i carinjenje kvarljive robe
Član 8	Saradnja graničnih organa	A	4.4	Koordinirati aktivnosti nadležnih organa
Član 9	Kretanje robe pod carinskom kontrolom namjenjene uvozu	A		
Član 10.1	Formalnosti i potrebna dokumentacija	A	2.1	Pojednostaviti i harmonizovati formalnosti i dokumentaciju
Član 10.2	Prihvatanje kopija	A		
Član 10.3	Upotreba međunarodnih standarda	A		
Član 10.4	Princip "Jednog šaltera"	C	5.5	Inicirati projekat "Jedinstvenog šaltera" za sprovođenje procedura u prekograničnom prometu
Član 10.5	Kontrola prije otpreme robe	A		
Član 10.6	Upotreba carinskih brokera	A		
Član 10.7	Uobičajna granična procedura i jedoobrazni zahtjevi za dokumentacijom	A	4.4	Koordinirati aktivnosti nadležnih organa
Član 10.8	Odbijena roba	A		
Član 10.9	Privremeni uvoz robe/aktivno i pasivno oplemenjivanje	A		
Član 11.1–11.3	Tranzitne naknade, propisi i formalnosti	A		
Član 11.4	Nediskriminacija u oblasti tranzita	A		

SPROVOĐENJE STRATEGIJE

Sporazum o trgovinskim olakšicama	Naziv mjere iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama	Kategorija mjere	R. b. relevantne mjere iz Strategije	Naziv mjere iz Strategije
Čl. 11.5–11.10	Tranzitne procedure i kontrole	B	5.2	Implementirati Novi kompjuterizovani tranzitni sistem
Čl. 11.11–11.15	Tranzitne garancije	A	5.2	Implementirati Novi kompjuterizovani tranzitni sistem
Čl. 11.16–11.17	Tranzitna saradnja i koordinacija	A		
Član 12	Carinska saradnja	A		